

"De meeste adviesbureaus die door de gemeente ingehuurd worden, lopen vast omdat ze noch de wijk goed kennen noch het vertrouwen van bewoners hebben." Aldus Ton Heijdra en Ietje de Wilde uit Amsterdam.

Coördinator Raymond Keur: "Op 27 mei 2002 bestaat Roodenburg 75 jaar. Al onze inspanningen zijn erop gericht om op die datum een kwaliteitssprong te hebben afgerond ..."

De trits van Mulder besnuffeld, nader uitgewerkt en aangevuld in 'Kwaliteit van agogisch handelen'. Een markante afscheidsbundel voor Lambert Mulder.

september

2000

T e n g e l e i d e

Colofon

MO/Samenlevingsopbouw is een vakblad van, voor en over de samenlevings-en opbouwpraktijk. Het verschijnt tenminste acht maal per jaar. Samenstelling en redactie: Fenny Gerrits (eindredactie), Ed Kooger, Wil van de Leur, Chris Veldhuysen en Kees Stuurup.

Administratieve ondersteuning: Patty Schellekens en John Struiken.

Cartoon pag.13. Marnix Rueb.

Foto/illustratie omslag: voetbalvereniging Roodenburg.

Vormgeving/DTP: John Struiken

Druk: Stimio Meteren.

Abonnementen:

De jaarabonnementsprijs bedraagt f82,50 voor het eerste en f75,- voor het tweede en verdere abonnementen.

Losse nummers kosten f 15,- (Prijzen exclusief portokosten.) Opzegging van abonnementen dient schriftelijk vóór 1 december te geschieden.

ISSN:0929-2187.

Redactie en administratie:

Prinsegracht 51,
2512 EX Den Haag,
Telefoon: 070-380 4431,
faxnummer: 070- 380 9973.

E-mail Internet:

lcpbouw@xs4all.nl

Advertentie tarieven zijn op aanvraag verkrijgbaar.

Kopijsluitingsdatum volgende nr.: 14-10-'00

Een uitgave van:
Landelijk Centrum Opbouwwerk

In dit septembernummer openen we met een artikel over stedelijke vernieuwing van twee collega's in Amsterdam. Woonbond en LSA organiseren binnenkort een landelijke dag over dit thema.

In Leiden Noord wordt sociale cohesie gestimuleerd vanuit sportcomplex Roodenburg. Hoe een voetbalvereniging een cruciale rol kan spelen in wijkontwikkeling. Stedelijke vernieuwing is een onderwerp dat door opbouwwerkers veel besproken moet worden in MO: een nieuwe kans om het werk te positioneren.

De Tweede Kamer heeft deze maand de uitwerking van de programmalijnen uit de Welzijnsnota besproken. MO vroeg een aantal woordvoerders welzijn om een geschreven betoog, in deze editie publiceren we er drie.

Het artikel Sponsoring en Fondsenwerving in de 21e eeuw, van Theo Schuyt leert ons dat fondsenwerving een professionele profilering aan het krijgen is. Misschien is het aardig ook eens bij de 'amateurs' van het eerste uur, de Rooms-Katholieke kerk (zie p. 5) te rade te gaan.

Het afscheid van Lambert Mulder van zijn leerstoel aan de Rijksuniversiteit Groningen is ook in Den Haag niet helemaal onopgemerkt gebleven.

Er kwamen twee zeer verschillende, maar ieder op eigen wijze relevante vakpublicaties beschikbaar voor de beroepsgroep.

Inhoudsopgave

De rol van het opbouwwerk bij stedelijke vernieuwing, Ton Heijdra en Ietje de Wilde, Amsterdam	4
Kerk naar de beurs	5
MastersCourse Sociale Cohesie en Sociaal Beleid in een Multiculturele Samenleving	6
Column: Leiden, stad van vluchtelingen, Kees Tazelaar, Leiden	7
Duurzaam Wijken voor Milieu	8
Globaal, Fred Stafleu	9
Interview: Een sportkantine als buurthuis: wijkontwikkeling in Leiden Noord, Fenny Gerrits	10
Aankondiging: Landelijke Thema Dag Sportbuurtwerk 2000	12
Cartoon: Uitbreiding kinderopvang in lege boerderijstallen, Marnix Rueb	13
Koopsubsidie niet voor woonwagenbewoners, De Woonbond	14
Richtlijnen voor het opstellen van gedragscodes, ABVAKABO FNV en CFO CNV	15
Still going north	16
Kwaliteit van agogisch handelen, Fenny Gerrits (boekbespreking)	18
Emancipatie en subcultuur, (boeksignalement)	18
NOVIB kalender 2001	19
Kiosk, Jos van Meeuwen	19
Sociale kwaliteit in de Welzijnsnota, Fenny Gerrits	21
Opbouwwerk in afstemming en samenwerking, Nancy Dankers (CDA)	22
Programmalijnen Welzijnsnota onvoldoende, Els Meijer (VVD)	22
Sociale kwaliteit als overlevingsstrategie, Ineke van Gent (GroenLinks)	24
Duurzaam Wijken voor Milieu, (boeksignalement)	25
Sponsoring en Fondsenwerving in de 21e eeuw, een sociologisch perspectief, Theo Schuyt, VU A'dam	26
"En ze leefden nog lang en gelukkig..." Stedelijke Vernieuwing een sprookje?, Woonbond en LSA	28
Stad en Land, Fenny Gerrits	29
Aankondiging Vakconferentie 2000	32

De rol van het opbouwwerk bij

Door: Ton Heijdra en Jetje de Wilde, Eigenwijken, Amsterdam

De naoorlogse wijken staan een grote vernieuwingsoperatie te wachten. Woningen zullen op grote schaal gesloopt of gerenoveerd worden. Bovendien zal er extra aandacht komen voor de sociale en economische vernieuwing. Stedelijke vernieuwing vormt een van de topprioriteiten in het politieke beleid. De vernieuwing gaat integraal aangepakt worden. Niet alleen fysiek maar ook sociale en economische verbetering. Het is een ingrijpend proces dat grote gevolgen heeft voor de bewoners die er mee te maken krijgen. Voor het opbouwwerk ligt er een belangrijke taak om dit proces voor de bewoners zo goed mogelijk te laten verlopen. Maar hoe doe je dit? De Amsterdamse opbouwwerkers zijn er nog niet over uit. Tijdens de discussiebijeenkomst van de Beroepsvereniging Opbouwwerk Amsterdam (BOA) bleken de opbouwwerkers hun taak op verschillende manieren vorm te geven.

Open planproces

In Amsterdam zijn er drie gebieden waar de stedelijke vernieuwing volop aan de gang is, Amsterdam Zuidoost, de Westelijke Tuinsteden en Amsterdam Noord. In al deze drie gebieden zijn opbouwwerkers actief. Het vernieuwingsproces is het meest ver gevorderd in Zuidoost. Inspraak en participatie van bewoners bij de vernieuwing is hier echter minimaal en daarmee ook de rol van het opbouwwerk. De afgelopen tijd is er door de bewoners wel veel kritiek op het vernieuwingsproces geleverd en het lijkt erop dat in Zuidoost meer mogelijkheden voor participatie komen.

In Amsterdam Noord en de Westelijke Tuinsteden worden bewoners wel al langer actief bij het vernieuwingsproces betrokken. Hier wordt gewerkt volgens het zogenaamde open planproces. Er is sprake van interactieve beleidsvorming en dit betekent dat bewoners in een vroegtijdig stadium meepraten en meedenken over de vernieuwing. De vraag is hier echter hoe open is een open planproces. Vaak zijn er toch beleidsdoelstellingen waar de bewoners mee geconfronteerd worden en waar ze weinig aan kunnen veranderen. Zo moeten er meer koopwoningen gebouwd worden en wil de gemeente Amsterdam op grote schaal in de naoorlogse wijken ver-

dichten. Voor een goede open discussie met bewoners is het noodzakelijk dat gemeente en stadsdelen duidelijk zijn over deze doelstellingen. Ze moeten aangeven waar wel en waar niet vrij over gediscussieerd kan worden. Anders dreigt het open planproces slechts tot grote frustraties te leiden.

De opbouwwerkers in Amsterdam zien het als hun taak om ervoor te zorgen dat er een zodanig open planproces ontstaat dat bewoners daadwerkelijk mee kunnen praten en invloed kunnen uitoefenen. Met ambtenaren en politici worden - zeker in Amsterdam Noord en de Westelijke Tuinsteden - goede afspraken gemaakt over de wijze waarop bewoners bij stedelijke vernieuwing kunnen participeren.

De onafhankelijkheid

De ervaring is dat het bijna altijd mis gaat wanneer deze afspraken niet gemaakt worden. Daarom hebben de meeste opbouwwerkers zich voorgenomen om nooit meer mee te werken aan onduidelijke processen. De vaste uitgangspunten en de rollen van alle partijen moeten duidelijk zijn. Voor de opbouwwerkers geldt daarbij dat zij de bewoners zodanig ondersteunen of bij een proces betrekken dat zij hun belangen kunnen behartigen en dat zij invloed kunnen uitoefenen, daar waar hun belang ligt. In die ondersteuning is de opbouwwerker inhoudelijk in principe onafhankelijk en neutraal.

Tegelijkertijd zit daar wel een probleem. De huidige budgetfinanciering noodzaakt opbouwwerkorganisaties om opdrachten binnen te halen. Anders staan de opbouwwerkers simpelweg op straat. Het gevaar dreigt dat opbouwwerkers hierdoor minder kieskeurig worden in het aannemen van opdrachten. Daar zijn echter wel grenzen aan, want het is ook slecht wanneer een opbouwwerker een opdracht binnenhaalt en die niet goed kan uitvoeren. De opbouwwerker verliest daardoor zijn reputatie en dat heeft ook financiële consequenties.

Toch kan niet ontkend worden dat de huidige vorm van financiering van het opbouwwerk een gevaar voor de 'onafhankelijkheid' betekent. Er is een steeds grotere concurrentie op de opbouwwerkmarkt en daarmee kan de overheid allerlei eisen aan

het opbouwwerk stellen. Zo kreeg een opbouwwerker in de Westelijke Tuinsteden van een wethouder te horen dat hij zijn werk niet goed deed omdat de bewoners er in geslaagd waren een voordracht tot de bouw van een groot bedrijfsverzamelgebouw op een speelplaats tegen te houden. En in Zuidoost is waarschijnlijk fors op het opbouwwerk bezuinigd omdat de opbouwwerkers bewoners in een vroegtijdig stadium ondersteund hebben in hun verzet tegen de rigoureuze sloopplannen voor de Bijlmerflats.

De ingevoerde budgetfinanciering van opbouwwerkorganisaties en de toenemende verplichting tot het binnenhalen van opdrachten uit de markt lijken steeds meer een inhoudelijke component te krijgen. De opbouwwerker wordt niet beoordeeld op het proces maar op het resultaat. Wanneer de politiek of een woningbouwcorporatie haar eigen doelstellingen kan realiseren, is het opbouwwerk een goede partner. Lukt dit echter niet, dan worden andere partijen of andere opbouwwerkers ingeschakeld. Het is hierdoor voor de opbouwwerkers moeilijk manoeuvreren; welke opdracht kan wel en welke opdracht kan niet meer geaccepteerd worden.

De enige manier om als opbouwwerker je 'onafhankelijkheid' te kunnen bewaren is goed werk te leveren en daarmee het vertrouwen van bewoners te winnen. De meeste adviesbureaus die door de gemeente ingehuurd worden, lopen vast omdat ze noch de wijk goed kennen noch het vertrouwen van bewoners hebben. Het voordeel van opbouwwerker ligt toch vaak in het feit dat deze een uitgebreid relatienetwerk in een buurt heeft en daarmee in korte tijd een heel proces in beweging kan brengen.

De aansturing

In Amsterdam bestaan grote verschillen in de organisatie van opbouwwerkers. In de Westelijke Tuinsteden zijn de opbouwwerkers nog voor een groot deel bij de bewonersorganisaties, de wijkopbouworganen, in dienst. In Amsterdam-Noord bestaat een aparte Stichting Opbouwwerk Noord en in Zuidoost werken de opbouwwerkers bij de grote welzijnsstichting BOZA. De aansturing van het opbouwwerk bij stedelijke vernieuwing is hierdoor verschil-

stedelijke vernieuwing

lend. Terwijl in de Westelijke Tuinsteden bewoners zelf afspraken maken met het stadsdeelbestuur over de wijze van opbouwwerkondersteuning, gebeurt dit in Zuidoost en Noord door een directeur. Dit levert ook andere posities op. De opbouwwerkers in de Westelijke Tuinsteden hebben bij stedelijke vernieuwing toch duidelijk de rol van bewonersondersteuners gekozen. Zij richten zelforganisaties op en begeleiden deze groepen in het moeilijke proces van stedelijke vernieuwing. In Amsterdam Noord gaan de opbouwwerkers verder. Zij zijn soms ook procesmanager en treden als onafhankelijk voorzitter bij vergaderingen op.

Dit wil echter niet zeggen dat de opbouwwerkers die bij een bewonersorganisatie

werken, automatisch meer bewoners bereiken. Zij hebben weliswaar het voordeel dat hun vertrouwensband met de bewoners stevig verankerd is, maar dit geldt alleen voor de georganiseerde bewoners. Het probleem is echter dat de bewonersorganisatie niet altijd breed zijn samengesteld. Migranten voelen zich vaak niet goed thuis bij de traditionele bewonersorganisaties en kiezen ervoor om eigen organisaties op te richten.

De aansturing van opbouwwerkers ligt daarvoor tamelijk gecompliceerd. Wie bepaalt waar de opbouwwerker zich mee bezig houdt? De politiek, de bewonersorganisatie, de woningbouwcorporatie, de afzonderlijke bewonersgroepen of de opbouwwerker zelf? De tijd van de oude stadsvernieuwing

dat de opbouwwerker het voortouw nam in acties, mag dan voorbij zijn, de vraag blijft hoe de opbouwwerker bewoners het beste kan ondersteunen. Het risico bestaat dat de meest zwakke groepen in het stedelijke vernieuwingsproces het onderspit delven, omdat ze niet op de ondersteuning van het opbouwwerk kunnen rekenen.

□

Kerk naar de beurs

Dat tegenwoordig alles en iedereen 'de beurs op moet' wisten we al. Maar deze week trof de redactie een berichtje aan in Beursplein 5, dat doet vermoeden dat het altijd nog gekker kan:

Ook religie heeft zijn waarde. Een beurswaarde wel te verstaan, want sinds afgelopen week is de rooms-katholieke kerk in Brazilië beursgenoteerd. Volgens de kerk wordt het steeds moeilijker om geld in te zamelen voor sociale projecten, en is de toetreding tot het kapitalisme een 'noodzakelijk kwaad'.

De aandelenmarkt van Rio de Janeiro kende de afgelopen week een primeur: voor het eerst ging een religieuze instelling naar de beurs. De rooms-katholieke kerk bracht aandelen ter waarde van 450.000 Engelse ponden naar de markt. De aandelen werden uitgegeven door de Providence Bank, de kerkelijke organisatie die in het aartsbisdom

van Rio liefdadigheidsprogramma's runt. Volgens een woordvoerder van de bank zijn er veel sociale problemen in Brazilië en is het rond laten gaan van een collecteschaal ontoereikend om hiervoor het benodigde geld binnen te halen.

Brazilië kent wereldwijd de meeste katholieken: het overgrote deel van de 164 miljoen inwoners belijdt dit geloof. Sociale projecten worden daarom vaak vanuit de kerk gefinitieerd. In Nederland hoeven geen beursgang van de kerk te verwachten, aldus een woordvoerder van het Bisdom Roermond. Hier worden sociale projecten immers grotendeels door de overheid gefinancierd.

De Providence Bank hoopt in het eerste beursjaar alleen een dozijn institutionele investeerders aan te trekken. In plaats van dividend zullen zij gedetailleerde rapporten ontvangen over de kerkprojecten. Potentiële aandeelhouders kunnen kiezen

tussen verschillende sociale programma's, van het verschaffen van woonruimte aan wezen in de krottenwijken tot het verzorgen van dakloze dragers van het HIV-virus.

(Bron: Beursplein 5, nummer 37, 16 tot 23 september 2000)

□

In een samenleving die cultureel steeds pluriformer wordt, zullen burgers en bestuur moeten leren om met verschillen om te gaan. Dat kan op uiteenlopende manieren. In een eerste model pretendeert de overheid moreel neutraal ten opzichte van verschillende groepen te staan. De overheid zet niet in op gedeelde normen en waarden. De verschillen tussen groepen krijgen alle ruimte. In een andere benadering is de overheid niet moreel neutraal, maar eist van minderheden dat zij 'inburgeren' en zich aanpassen aan de gebruiken en opvattingen van de ingezetenen.

In deze MastersCourse zullen we het beleid van overheid en sociale sector in een plurale samenleving als de Nederlandse tegen het licht houden: wat houdt de 'politiek van vermenging' in?

MastersCourse Sociale Cohesie en Sociaal Beleid in een Multiculturele Samenleving

Doelgroep

Studenten post-HBO en WO, beleidsambtenaren, politici en allen die in de sociale sector in ruime zin werkzaam zijn: wijkbeheerders, opbouwwerkers, brede schooldocenten, woningcorporatiemedewerkers, wijkagenten, etc.

Opleiders

Een keur van academici zal deze vragen bespreken in confrontatie met ervaringsdeskundigheden uit de wereld van het sociaal beleid en de sociale sector.

Docenten vanuit de Faculteit der Wijsbegeerte zijn o.a.: dr. H. Blom, professor dr. Jan Willem Duyvendak, dr. G. van Oenen, professor dr. T. van Willigenburg. Docenten van de Transfergroep Rotterdam zijn o.a.:

drs. H.J.H. Brouwers, drs. C.J. Spratt.

Onderwerpen

Aan de orde komen de volgende onderwerpen:

De armoede van sociaal-economische politiek, De wijkaanpak: integratie door differentiatie?, Maakt onderwijs verschil?, Sociale antwoorden op jeugdcriminaliteit: Sport en het versterken van bindingen, Inburgeringspolitiek: op zoek naar de nieuwe Nederlander, Identiteitspolitiek, 'persoonlijke' politiek en sociale cohesie.

Nadere informatie:

Voor meer inhoudelijke informatie kunt u contact opnemen met de heer H.J.H. Brouwers, telefoon 010-241 4457, email H.J.H.Brouwers@HRO.nl of met de heer L. Veldboer, telefoon 010-408 8988, email Veldboer@FWB.eur.nl.

Omtrent aanmeldingen kunt u contact opnemen Angelique Forman, telefoon 010-214 4470, email A.J.W.Forman@HRO.nl.

Erasmus

Leiden, stad van vluchtelingen

Hoe zou uw woonwijk reageren als er plannen bestonden daar een opvangcentrum voor asielzoekers te vestigen? U heeft het zich vast wel eens afgevraagd. Zou er verzet komen? Wie van de wijkbewoners zou het voortouw nemen? Zou dat die rechtse rakker schuin aan de overkant zijn? Of zou het centrum zonder noemenswaardige ophef en discussie van start kunnen gaan?

Dat laatste lijkt me onwaarschijnlijk. Gemeenten hebben de neiging een grootscheepse informatiecampagne te beginnen, zodra de opvangplannen enige concrete vorm aannemen. In het algemeen zal dat vanuit de beste bedoelingen gebeuren, maar voor een aantal wijkbewoners of de betrokken bewonersorganisatie is dat het signaal om in het geweer te komen.

Zo kreeg ondergetekende eind 1998 een brief van de twee verantwoordelijke wethouders van Leiden, waarin plannen werden ontvouwd voor realisering van een opvangcentrum asielzoekers in het deel van Leiden, grenzend aan Oegstgeest. De wethouders hadden een complex op het oog, dat voorheen dienst deed als onderkomen voor personeel van het academisch ziekenhuis en voor studenten. Weliswaar woon ik niet pal naast dit complex - Nieuweroord genaamd - maar de gemeente vond het blijkbaar wijs om de brief huis aan huis tot circa 500 meter rond Nieuweroord te bezorgen.

Het gebeurt niet dagelijks dat de wethouders de burgers per brief benaderen, dus er moest iets bijzonders aan de hand zijn. Inhoud en toonzetting van de brief waren tamelijk diffuus. De brief hield het midden tussen de mededeling van een genomen besluit en een aanbod tot inspraak. Een gemiste kans, want de basis voor misverstanden en communicatiestoornissen was nu gelegd. Bewonersorganisaties zagen in de brief een handreiking tot onderhandelen over zaken als aantallen op te vangen asielzoekers en de tijdelijke aard van het opvangproject. De bewonersorganisaties werden overactief; een activiteit die ik nog zelden of nooit had meegemaakt, ook niet toen destijds het verplegend personeel van het academisch ziekenhuis als bewoners van Nieuweroord plaats maakte voor studenten. Die bewonerswisseling is geruisloos verlopen.

Overigens was verzet bij voorbaat gedoemd te mislukken. De eerstverantwoordelijke Groen Links-wethouder wilde heus niet de geschiedenis ingaan als de politicus die zwichtte voor de protesten. Bovendien kreeg hij voldoende signalen dat lang niet alle buurtbewoners zich door de bewonersorganisaties vertegenwoordigd achtten.

Toch is de vraag gerechtvaardigd waarom de wethouders niet duidelijker hebben verwoord dat hun besluit vaststond. Een wijziging van het bestemmingsplan was immers niet nodig. Natuurlijk moet een gemeente bereid zijn om het genomen besluit zogewenst toe te lichten. Maar nu ontstond de enigszins onkies situatie dat tussen de gemeente en de bewonersorganisatie in zekere zin onderhandeld ging worden over de vraag of er 300 of 600 asielzoekers in de buurt konden worden opgevangen. En dat in een stad die al jarenlang het motto voert: 'Leiden, stad van vluchtelingen'. Pikant gegeven is dat enige jaren geleden uit bevolkingsonderzoek in het kader van het project 'Leiden, stad van

vluchtelingen' is gebleken dat een aanzienlijk deel van de Leidse ingezetenen zelf afstamt van voorouders die destijds als asielzoeker naar Nederland zijn gekomen, bijvoorbeeld hugenoten uit Frankrijk.

De situatie in Leiden is natuurlijk niet uniek. In vele andere gemeenten doen zich dezelfde ontwikkelingen voor, vaak zelfs veel heftiger. In Leiden bleef het verzet in redelijk keurige banen. Toch is het geen bevredigende situatie dat de oplossing van een vraagstuk van nationale, ja zelfs internationale aard zo afhankelijk wordt gemaakt van wel of niet goedwillende buurtcomités.

Uiteindelijk is het centrum er een jaar later conform de opzet van de wethouders gekomen en leek de wijk tot rust gekomen. Totdat in de zomer van dit jaar het Leids Dagblad berichtte dat tussen de Leidse universiteit en het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers overlegd werd over een opvanglocatie enkele honderden meters verwijderd van Nieuweroord. In een voormalig groen poldergebied, dat in de jaren zeventig en tachtig in snel tempo en zonder protesten van bewonersorganisaties van aangrenzende wijken veranderd is in een jungle van asfalt en beton, universiteitsgebouwen en commerciële instellingen, zou de universiteit ruimte beschikbaar hebben. U raadt het al: de bewonersorganisatie in de aangrenzende wijk heeft de messen al weer geslepen. Wordt vervolgd dus.

Mijn huidige woning kocht ik in 1989 van de Hervormde Diaconie.

Onder haar auspiciën deed het pand gedurende de jaren tachtig dienst als onderkomen voor een achttal asielzoekers. Het pand had de prachtige naam 'Buut Vrij'. (Van Dale zegt over buten: verstoppertjesspel waarbij de 'buter' de verstopten moet aanwijzen en aan de 'buutplaats' melden; een verstopte kan door eerder dan de 'buter' aan de 'buutplaats' te komen zichzelf of de reeds gevonden, die 'hem al zijn', 'vrijbuten' met de woorden 'een twee drie buut vrij'). Ik woonde toen op een steenworp afstand en ik denk dat veel wijkbewoners niet eens wisten dat daar sprake was van opvang van asielzoekers. Dat is het grote voordeel van kleinschaligheid. Die tijden zijn echter voorbij. Het gaat nu om honderden asielzoekers. De vraag is dan of dat groot verschil uitmaakt. Al gauw wordt gesproken van een gebrek aan maatschappelijk draagvlak voor de opname van een zo groot aantal vreemdelingen. Maar als op kleinere gemeenten met nauwelijks 10.000 inwoners met succes een beroep wordt gedaan, dan kan Leiden, stad van vluchtelingen, met meer dan 110.000 inwoners toch niet achterblijven. Een draagvlak creëren we niet door te tornen aan onze gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de opvang van asielzoekers. Wel kunnen we het draagvlak vergroten door serieus om te gaan met eventuele klachten van direct omwonenden over hinder en overlast. Van asielzoekers mag verwacht worden dat zij zich conformeren aan de in Nederland geldende spelregels. Doen zij dat niet dan dienen betrokken autoriteiten snel en effectief op te treden. En daar schort het nog wel eens aan, ook in Leiden.

Kees Tazelaar, jurist (was van 1975 tot 1997 in diverse (overheids-)functies werkzaam op het terrein van het minderhedenbeleid; momenteel is hij freelancer) □

Duurzaam Wijken voor Milieu

Op Duurzame Dinsdag 2000, de eerste dinsdag van september, is in Nieuwspoor in Den Haag het Duurzame Koffertje overhandigd aan de heer J.Reitsma, voorzitter van de Vaste kamercommissie Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. De Nationale Commissie voor Internationale Samenwerking en Duurzame Ontwikkeling (NCDO) en de Stichting Nationale Toekomst prijs zijn de organisatoren van de Duurzame Dinsdag. In het koffertje zitten inspirerende voorbeelden van 'duurzame' projecten en producten. Het nieuwe boek van LCO, LAMI-GO en SME-MilieuAdviseurs 'Duurzaam Wijken voor Milieu' zat er dit jaar ook in.

Twee vrijwilligers Nike van der Wenden en Hanneke Oldert en Simon van der Swan van de Dienst Stadsbeheer afdeling Milieucommunicatie Den Haag, presenteren tijdens de aanbidding van 'Duurzaam Wijken voor Milieu' de smaaktest: De aanwezigen konden proeven, wat is het lekkerst, komkommers, wortelen en tomaten uit de volle wijkgroen (de buurttuinen in de wijk Zuiderpark) of uit de winkel? De wijktuinen wonnen het meestal.

De heer H. Koning, bestuursvoorzitter stichting De Nationale Toekomstprijs overhandigt het Duurzaam Koffertje aan de heer Reitsma. foto: graaf: Michelle Muus

Globaal

Door Fred Stafleu

The Ideas Bank

In Noorwegen is de 'Stiftelsen Idébanken' oftewel 'the Ideas Bank' actief. De 'Ideeënbank' is een private stichting die zich bezighoudt met het zoeken naar een toekomst waarin duurzaamheid, wereldwijde deelname, democratie en gemeenschapszin overheersen. De bank houdt zich niet bezig met hoe die toekomst er precies uitziet, want dat kan per context of lokale setting nogal variëren. Toch kun je bepaalde elementen al in de werkelijkheid traceren, soms als bestaande praktijken op bepaalde plaatsen, in bepaalde vakgebieden, of van bepaalde mensen. Soms zijn het sociale experimenten. Sommige ideeën blijven ook hangen en worden nooit uitgevoerd of uitgetest.

De ideeënbank heeft drie hoofddoelen:

1. De verspreiding van goede voorbeelden van sociale innovaties die als bouwsteen kunnen fungeren voor een duurzame, rechtvaardige en leefbare toekomst. De nadruk ligt hier op innovaties in de zin van experimenten die al in uitvoering zijn. Ook gaat het hier meer om sociale dan om technische innovaties. Ofschoon de implementatie van (eco-)technische innovaties – of zelfs bekende technologieën – in nieuwe settings, op andere schalen, door nieuwe groepen of in relatie tot nieuwe doelstellingen zeer wel als een sociale innovatie kan worden beschouwd.
2. Promotie en ondersteuning van creatieve discussie en dialoog over de toekomst. Het maakt niet uit of het hier de toekomst van een lokale gemeenschap, een bedrijf, een organisatie of een andere groep betreft. De Toekomst Werkplaats (Future Workshop) methode van Robert Jungk en SWOT-analyse zijn twee van de methoden die de Ideeënbank gebruikt.
3. Het gebruik van toekomstgericht onderzoek (future studies) of beschrijvingen van mogelijke toekomst en/of wegen daarnaartoe.

Lopende activiteiten zijn:

- Het bijhouden en updaten van een database waarin sociale innovaties liggen opgeslagen, vooral uit Noorwegen, Zweden en Denemarken afkomstig.
- Het onderhouden van een bibliotheek service
- Het opzetten van cursussen, seminars en workshops (waaronder een Lokale Agenda 21 beginners cursus) volgens maatwerkprincipes
- Het organiseren van studiereizen
- Het geven van lezingen, vooral in het kader van Lokale Agenda 21
- Het schrijven van publicaties
- Het consulteren van NGO's, lokaal bestuur en bedrijven
- Het onderhouden van een netwerk met andere sociale innovatiecentra in en buiten Scandinavië
- Algemene voorlichting

Voor meer informatie:

The Ideas bank (Stiftelsen Idébanken),
PO box 2126 Grünerløkka, N-0505 Oslo,
Norway. Website: www.ideebanken.no.

The Ideas Bank

www.ideebanken.no

door Fenny Gerrits

Een sportkantine als buurthuis: wijkontwikkeling in Leiden Noord

Onlangs ontving de redactie van MO/Samenlevingsopbouw het Wijkontwikkelingsplan Leiden Noord Op weg naar 2010. Het is wat je noemt 'een plan met ambitie': Leiden Noord is in 2010 een multiculturele wijk met een herkenbaar positief imago, waar de bewoners prettig wonen, betrokken zijn bij hun omgeving en respect hebben voor elkaars mening en achtergrond. Het woningaanbod (zowel koop als huur) ligt goed in de markt, de leefomgeving voldoet aan de beheereisen van 'schoon, heel en veilig' en de basisvoorzieningen zijn voor alle leeftijdsgroepen in de wijk gesitueerd. De wijk kent verschillende sferen, die in positieve zin aansluiten bij de sociale, economische en fysiek/ruimtelijke karakteristiek van de te onderscheiden deelgebieden. Aldus het Plan.

Naar aanleiding van Hoofddoel III, 'Vergroten van sociale samenhang en wederzijds respect' nam de redactie contact op met de Leidse Welzijnsorganisatie om eens te vragen welke concrete projecten 'op de rol' staan om vorm te geven aan deze doelstelling. De redactie kreeg spontaan ten antwoord dat het project Voetbalvereniging Roodenburg het verst was gevorderd binnen het traject. Er was een coördinator benoemd, de heer Raymond Keur, die een dag in de week samen met de betrokken partijen werkt aan de realisering van verschillende sociale doelstellingen die binnen het project zijn benoemd. Raymond Keur is al jarenlang actief bij Roodenburg als vrijwilliger. In de tijd dat zijn zoon bij Roodenburg voetbalde was hij zogezegd 'kind aan huis' bij de vereniging. Vanuit zijn betrokkenheid bij het reilen en zeilen is hij vrijwillig het bestuur van de voetbalvereniging gaan ondersteunen. Op het moment dat vaststond dat er in Leiden Noord een Wijkontwikkelingsplan zou wor-

Roodenburg vakantie-activiteit 1999. Na afloop deelt de voorzitter van de club de prijsjes/ aandenkens uit.

den uitgevoerd is Roodenburg betrokken in de planvorming.

Keur over de staat waarin hij de vereniging in 1995 'aantrof': "Het bestuur functioneerde niet echt lekker en was dus niet in staat de bestaande problemen binnen de club op te lossen. Daardoor liepen de betere spelers weg en werd verdere afbraak van de voetbalclub versterkt. De belangrijkste problemen binnen Roodenburg waren het gebrek aan vrijwilligers en een moeizame relatie tussen autochtone en allochtone leden. Op zich zijn dit veelvoorkomende problemen binnen sportverenigingen. Maar je hebt wel een sterk bestuur nodig om de zaak beheersbaar te maken en te houden. Daar schortte dus wel iets aan." Roodenburg is in 1927 opgericht en sinds 1962 in Leiden Noord gevestigd. Leiden Noord was toen een naoorlogse arbeiderswijk. Dit maakte Roodenburg tot een volkse

voetbalclub. Van oudsher trok de club ook een aanzienlijk aantal leden uit de naastgelegen Merenwijk aan. Dat was een wijk voor 'beter gesitueerden' en deze 'mix' in het ledenbestand zorgde ervoor dat de kwaliteit van het (vrijwillige) kader binnen de club op peil bleef. In de tien jaar voor 1995 was het aantal leden uit Merenwijk sterk afgenomen en dat verklaart ook ten dele het ontstaan van die negatieve spiraal waar de club zich in bevond.

Keur: "De olopende spanning tussen autochtone en allochtone jongeren nam zodanige vormen aan dat deze een sociale dimensie aan het hele voetbalgebeuren verleende, die voor het bestuur en de vrijwilligers vrijwel uitzichtloos was geworden. Er bestond een hele goede jeugdopleiding maar men kon de spelers niet vasthouden. Op basis van een onderzoekje dat we in 1998 hielden kwamen we te weten dat inmiddels 53% van het jeugdledenbestand

van allochtone afkomst was. Binnen de groep senioren was dat 8%, en bovendien vergrijsde deze groep sterk. Daarnaast zorgde het afhalen van de leden uit Merenwijk voor de versterkte afname van de sociale draagkracht binnen de vereniging. De problemen hadden een nagenoeg onoplosbaar aanzien gekregen." Als antwoord op de gestelde problematiek ging Roodenburg aan de slag met de vorming van een plan van aanpak. Dit plan werd aangeboden aan de gemeente, die immers de ontwikkeling van een wijkontwikkelingsplan op de rol had staan. In het kader van de planvorming ten behoeve van wijkontwikkeling hebben gemeente, LWO en de Zuid-Hollandse Sportraad in augustus 1999 het plan van Roodenburg 'meegenomen' in de planning

werking met het wijkwerk. Een soort 'sport-enspel' aanbod voor de kinderen in de grote vakantie. Hieraan kunnen ook meer reguliere activiteiten worden gekoppeld. We beschikken immers over de benodigde accommodatie."

Sportopbouwwerk

Een van de knelpunten in het beheer van de vereniging is het gebrek aan benodigde sociale vaardigheid. Zodra een substantieel deel van de leden bestaat uit mensen die afkomstig zijn uit een andere cultuur moet er extra sociale vaardigheid ten toon worden gespreid om tot succesvolle teambuilding te komen. Zodra de sociale draagkracht van het vrijwilligersbestand en bestuur afneemt wordt het extra moeilijk om bijvoorbeeld ook allochtone ouders te

tingen voldoen als voetbalclub en moet je boetes betalen voor iedere keer dat je niet komt opdagen."

De ouderparticipatie vergroten is een belangrijke projectdoelstelling. Om hier gericht mee aan de slag te gaan is al een jaar lang geëxperimenteerd met de methode 'Team onder de loep'.

Keur: "We nodigen de ouders van de kinderen die bij elkaar in een team zitten een uur voor de (thuis-)wedstrijd hier uit. We doen dat via een brief, eventueel in het Turks of het Marokkaans gesteld en mondeling via de telefoon of huisbezoeken. In dat uur voeren we het gesprek met de ouders over wat een vereniging nu eigenlijk is. Dat je alles zelf moet doen, op basis van vrijwilligheid en dat dat het ook juist zo leuk kan maken. In de toekomst willen we dit intensiveren door intensiever contact met de ouders te onderhouden en eventueel enige ouders te rekruteren ten behoeve van de begeleiding van de voetbalteams." Ook scholing van de verschillende betrokken vrijwilligers is een belangrijk thema bij Roodenburg.

Keur: "We vonden in ons archief een oud Roodenburg-jeugdplan uit de jaren '70. Dit is opnieuw verspreid en gebruikt. In dit oude jeugdplan bestaat meer aandacht voor pedagogiek en didactisch verantwoorde methoden voor de trainingen. We noemen het nu ons Jeugdvoetbalbeleidsplan. We laten onze vrijwillige trainers scholen om er voor te zorgen dat binnen de hele organisatie alle trainers deskundiger worden. Een van de LWO-medewerkers, Peter Kruit is sportopbouwwerker. We ontwikkelen samen deze cursus voor vrijwilligers, zodat er meer kwaliteit op het veld komt, bij de training en in het bestuur. We hebben twee (part-time) betaalde krachten, die de jeugd trainen, de rest bestaat allemaal uit amateurs. We streven ernaar in 2002 alle vrijwilligers te hebben bijgeschoold. Op 27 mei bestaat Roodenburg 75 jaar. Al onze inspanningen zijn erop gericht om op die datum een kwaliteitssprong te hebben afgerond naar een voetbalvereniging die kwalitatief stevig op de beenen staat. Ons plan heet niet voor niets Roodenburg Nog Completer 2002. Tegen die tijd moeten we de bestaande problemen onder de knie hebben en een nieuw gezicht aan de vereniging kunnen geven.

Communicatie

Ten aanzien van het communicatievraagstuk hebben we veel gehad aan Mw. Jos Delnoij, van het Leids Dialoog Centrum. Op vrijwillige basis heeft zij ons probleem bestudeerd en heeft een aantal suggesties voor de oplossing gedaan. Uit haar onderzoek onder de circa 35 van de 40 vrijwilligers is gebleken dat de kern

Roodenburg Leiden. Team onder de loep, bijeenkomst met ouders per elftal.

voor Leiden Noord als geheel. De sportraad stelde een medewerker beschikbaar ten behoeve van Roodenburg. De LWO stelt ook mankracht en expertise ter beschikking. De plannen van Roodenburg gaan verder dan het 'opkrikken' van een noodlijdende voetbalclub.

Keur: "Aan de rand van het sportpark, bijna op het veld staat een complex ouderwoningen. Deze serviceflat heeft geen eigen recreatieruimte voor de bewoners. Die zitten vaak in de voetbalkantine van Roodenburg. Hiermee kan de wijkfunctie van de voetbalclub worden opgebouwd. Momenteel worden er activiteiten georganiseerd in de voetbalkantine voor de ouderen, zoals klaverjassen en sjoelen. Maar het is denkbaar dat die ruimte ook voor andere groepen in de wijk wordt gebruikt in de toekomst.

Ook organiseren we al jarenlang vakantie-activiteiten voor de kinderen in de buurt in samen-

betrekken bij de activiteiten van hun kinderen. En zolang die ouders geen betrokkenheid tonen bij de vereniging blijven de relaties tussen de verschillende groepen voetballer(tje)s ook moeizaam.

Keur: "De clubbinding van allochtonen in het algemeen binnen Roodenburg, is matig. De communicatie met de ouders van voetballende jeugdigen is ronduit moeizaam. Een voorbeeld is het vervoer van jeugdteams naar de diverse locaties waar wordt gevoetbald. Dat vervoer moeten ouders in principe regelen, ook bij uitwedstrijden. Het is extreem moeilijk daar voldoende ouders voor op te trommelen. Het zijn veelal allochtone ouders die het laten afweten, dat leidt dan vervolgens weer tot wrovel tussen allochtone en autochtone ouders. Totdat ook de autochtone ouders het bijltje erbij neergooien, omdat ze er genoeg van hebben. Op dat moment kun je dus niet aan je verplicht-

van ons probleem is dat vrijwilligers het elkaar 'in de kraag pakken' op momenten waarop regels met voeten worden getreden, ontwijken. De onderlinge sociale controle werkt niet. Dit komt ook door een gebrek aan vaardigheid. Het is moeilijk in bepaalde gevallen om medevrijwilligers op hun tekortkoming te wijzen zonder ruzies of een gespannen sfeer te creëren. De mensen moeten dus leren om met elkaar om te gaan.

Er zijn ongeveer 30 mensen actief in het wedstrijdgeburen, waarvan 5 allochtoon. De samenstelling van de teams is ongeveer 50% autochtonen om 50% allochtonen. De verhoging van de ouderparticipatie onder de allochtone leden heeft prioriteit binnen de vereniging. Daarvoor moet je ook verdacht zijn op de animositeit die kan bestaan tussen verschillende etnische groepen.

Binnen de groep allochtone leden vormen Marokkanen de meerderheid, maar er zijn een flink aantal verschillende nationaliteiten vertegenwoordigd binnen Roodenburg. Discriminatie op het veld, tussen de spelers kun je niet altijd vermijden. Je kunt werken aan de sfeer binnen je eigen teams, maar of andere clubs dat ook in voldoende mate doen heb je niet in de hand. Je kunt wel je eigen spelers weerbaarder maken tegen discriminatoir gedrag, door middel van simulatiespelen en dergelijke. Onlangs hebben we hier de Rotterdamse toneelgroep

Formaat op bezoek gehad. Zij hebben hier de workshop 'Voetbal en verdraagzaamheid' gehouden voor 35 jeugdspelers. Het resultaat is uitermate positief, de jongens waren enigszins overdonderd, want ze werden onverwacht geconfronteerd met de workshop. Maar je ziet nu al dat deze exercitie heeft bijgedragen aan een stukje bewustwording onder jongeren, dat hun eigen gedrag cruciaal is in het verbeteren van de sfeer."

Het is de bedoeling dat Roodenburg in de toekomst 1 voetbalveld afstaat aan de gemeente ten behoeve van de korfbalvereniging. In ruil krijgt Roodenburg dan voor de overige drie velden een 'wetra', een wedstrijdtrainingsveld en een kunstgrasveld. Het voornemen van de gemeente is constructief opgepakt door Roodenburg, omdat de 'wetra' en het kunstgrasveld een aantrekkelijke aanwinst zou zijn voor de vereniging (duurzamer dan een grasmat, kan intensiever worden bespeeld).

Keur: "De gemeente moet een kwaliteitsimpuls geven. Het is immers het plan dat onze kantine meer een soort wijkcentrum wordt. Dan moet de accommodatie daar ook geschikt voor worden gemaakt, met een aantal afsluitbare ruimtes zodat je daar bijvoorbeeld een rook- en alcoholvrije ruimte voor allochtonen kunt creëren. Ook willen we de jeugd meer betrekken bij het beheer

van de kantine. Samen met eventuele uitbreiding van de activiteiten voor de wijkjeugd en het aanbod voor de ouderen uit de serviceflat krijgt onze sportkantine al een belangrijke functie in de wijk. Het project Sleuteldrop (analoog aan het Rotterdamse Duimdrop) kan ook uitstekend bij Roodenburg worden ondergebracht. En wie weet wat die korfbalvereniging nog oplevert in sociaal opzicht. Misschien krijgen we dan ook meer meisjes op onze velden, we hebben zelf nog maar 1 meidenteam tot nu toe."

Roodenburg Nog Completer 2002 is een ambitieus plan. Maar gezien de vaart die er zit in de aanpak van problemen en knelpunten ziet het er voorlopig goed uit. De samenwerking tussen de sportvereniging en het reguliere wijkwerk kan belangrijke meerwaarden opleveren, niet alleen voor Roodenburg maar voor heel Leiden Noord. Het is bijzonder dat een sportvereniging zich niet afzijdig houdt bij de oplossing van sociale problemen, ook al heeft de vereniging er zelf ook last van. In plaats van deze problemen 'bij een ander op het bordje te leggen' haalt Roodenburg zelf de wijk binnen. Dat de vereniging hiervoor open staat is bepaald lofwaardig te noemen. □

Aan: sportbuurtwerk geïnteresseerden Landelijke Thema Dag Sportbuurtwerk 2000

Ook in het najaar van 2000 wordt er een themadag georganiseerd voor de mensen die betrokken en / of geïnteresseerd zijn in het Sportbuurtwerk. Deze landelijke themadag wordt georganiseerd door het LNS (Landelijk Netwerk Sportbuurtwerk) in samenwerking met het NISB (Nederlands Instituut voor Sport en Beweging).

Het onderwerp van de themadag dit jaar is:
TRENDSPORTEN BINNEN HET SPORTBUURTWERK !

De themadag zal dit jaar – in tegenstelling tot voorgaande jaren – een praktische dag

worden voor de sportbuurtwerkers die met beide voeten in de praktijk staan.

Er zullen 5 praktijkworkshops gepresenteerd worden, waarvan je als deelnemer 3 workshops kunt volgen.

De sporten die in de workshops behandeld worden zijn:

- American Football
- Ropeskipping
- Fantastiek (jongeren en nog veel meer!)
- Tae Bo
- IJshockey / Inlinehockey

Kortom een dag met een gevarieerd aanbod van trendsporten die de sportbuurtwerker zeker niet mag missen !!

Er kunnen maximaal 100 personen deelnemen aan de themadag, dus wees er snel bij!! De kosten van de themadag bedragen

f 100,- per persoon inclusief koffie, thee en lunch. Tevens ontvangen de deelnemers een informatiepakket van alle workshops die op deze dag plaats hebben gevonden.

De themadag wordt georganiseerd op dinsdag 31 oktober 2000 in het Sportiom te 's-Hertogenbosch.

Voor meer informatie en / of voor de aanvraag van een inschrijfformulier kan contact worden opgenomen met: Leonie Hallers (NISB/LNS: 073 6159777)

Uitbreiding kinderopvang in lege boerderijstallen

Tegen het dreigende tekort aan plaatsen en personeel in de kinderopvang is een nieuw wapen bedacht: de boerderij. Binnenkort begint een campagne om de boerin te bewegen haar – vaak leegstaande – stallen om te bouwen tot kinderopvang.

De VOG, de werkgeversorganisatie van onder meer kinderdagverblijven, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en land- en tuinbouworganisatie LTO, werken aan een plan om boerderijen deels om te laten bouwen tot kinderopvang. De organisaties hebben een initiatief in de provincie Zuid-Holland, waar boerinnen al zijn voorgelicht over de mogelijkheden voor een crèche, overgenomen. Nederland kent al twee boerderijen met een kinderopvang: in Bodegraven en Weesp. De organisaties zien de boerderij als één van de mogelijkheden om het tekort aan opvang te bestrijden. Voor de 70.000 extra plaatsen in de crèches die het kabinet binnen twee jaar wil maken, zijn naar verwachting 16.500 extra leidsters nodig.

“Voor kinderopvang is bovendien vaak weinig ruimte”, zegt C. van Grumbkow van de VOG, “En omdat boerderijen die ruimte wel hebben, denken we dat met name aan de randen van de stedelijke gebieden goede mogelijkheden zijn. De boerderij heeft natuurlijk een prima ontspannen sfeer voor kinderen. Maar het moet wel professioneel uitgewerkt worden.”

De organisaties gaan boerinnen helpen bij het verkrijgen van vergunningen, kwalificaties en voldoende geschoold personeel. Ze hopen binnen enkele maanden met een uitgewerkt plan te komen.

De opvangorganisatie ZOK wist eerder in de Hoeksche Waard slechts een handvol boerinnen te interesseren voor de opvang. “We vermoeden dat de stap om toe te geven dat het met je bedrijf niet zo goed gaat, nog te groot is”, zegt medewerker I. Verburgt. Op andere informatiebijeenkomsten meldden zich wel tientallen boerinnen.

(Trouw, 29 augustus 2000)

Koopsubsidie niet voor woonwagenbewoners

De meeste woonwagenbewoners zijn in de wet Bevordering eigen Woningbezit (BEW) nadrukkelijk uitgesloten van de mogelijkheid om hun woonwagen en/of standplaats te kopen met steun van koopsubsidie. Dat is opvallend omdat de meeste woonwagenbewoners wel tot de roepbewoners behoren voor wie de wet is bedoeld. Dit riekt volgens de Woonbond naar discriminatie in de wetgeving door de overheid.

De Wet Bevordering Eigen Woningbezit is aangenomen door de Tweede Kamer en werd op 26 september behandeld in de Eerste Kamer. De verwachting is dat de wet BEW op 1 januari 2001 van kracht wordt. Huurders met een beperkt inkomen ontvangen dan koopsubsidie als zij een woning kopen. Voorwaarde is onder andere dat de verkoopprijs niet hoger mag zijn dan f 255.000. Ook aan het inkomen worden grenzen gesteld die vergelijkbaar zijn aan de inkomensgrenzen voor huursubsidieontvangers.

De wet BEW, die op initiatief van de Kamerleden Duivesteyn en Biesheuvel tot stand is gekomen, komt tegemoet aan de wens van een deel van de huurders om hun woning te kopen. Met de opheffing van de Woonwagenwet in 1999 is ook de huisvesting van woonwagenbewoners volledig deel gaan uitmaken van de reguliere volkshuisvesting. Tegen deze achtergrond zijn verschillende gemeenten bezig om de standplaatsen en huurwoonwagens over te dragen aan woningcorporaties of, incidenteel, aan zittende woonwagenbewoners. In dit kader past vooral het streven om ook woonwagenbewoners in de gelegenheid te stellen om hun woonwagen en/of standplaats te kopen. Woningcorporaties zijn echter zeer terughoudend in de bouw en versterking van nieuwe huurwagens en standplaatsen.

Woonwagenbewoners uitgesloten

De wet BEW stelt nadrukkelijk dat het kopen van een woonwagen en een standplaats tezamen moet plaatsvinden. Door deze bepaling komen de meeste woonwagenbewoners niet in aanmerking voor koopsubsidie. Er zijn meer bepalingen in de wet

BEW die de positie van woonwagenbewoners achter stelt ten opzichte van de positie van huurders van woningen. Maar de eis dat de standplaats en woonwagen tezamen moeten worden gekocht is wel de meest nadelige. Overigens stelt de Nationale Hypotheek Garantie ook beperkende voorwaarden aan woonwagenbewoners bij het afgeven van een hypotheekgarantie.

Veel woonwagenbewoners hebben de beschikking over een van gemeente of corporatie gekochte CRM-koopwagen (gebouwd voor 1981) of VROM-huurwagen (gebouwd na 1981). Dat zijn oude woonwagens die een restwaarde vertegenwoordigen van f 1.000 tot f 1.500. Deze wagens voldoen al lang niet meer aan de kwaliteitseisen van deze tijd. Terwijl woonwagens inmiddels wel onder de Huisvestingswet en het Bouwbesluit vallen. Aanschaf van een woonwagen met sanitair, voldoende geïsoleerd, groter dan de afgeschreven CRM- en VROM-wagens is een onhaalbare zaak. Woonwagenbewoners moeten volgens de voorwaarden van de wet BEW eerst hun oude afgeschreven woonwagen verkopen en vervolgens drie jaar in een huurwagen wonen (die er niet zijn) om vergelijkbare rechten te krijgen als bewoners van 'gewone' woningen. Bovendien worden de weinige woonwagenbewoners die wel een goede woonwagen bezitten uitgesloten van koopsubsidie bij het kopen van hun standplaats, terwijl de standplaats onlosmakelijk is verbonden met hun woonwagen.

De Eerste Kamer heeft op 26 september de wet BEW schriftelijk behandeld. De Werkgroep Verkoop Standplaatsen en Toetsing wet BEW heeft per brief de Eerste Kamer opgeroepen om de wet terug te sturen naar de Tweede kamer om deze aan te passen. In De Werkgroep zijn verschillende gemeenten vertegenwoordigd samen met woningcorporaties, steunfunctionarissen namens het Landelijk Overleg Steunfuncties Woonwagenwerk en de Stichting De Woonbond. Deze Werkgroep is opgericht om in enkele gemeenten goede ervaring op te doen met de verkoop van standplaatsen en om de wet BEW te onderzoeken op mogelijkheden voor woonwagenbewoners. Beide doelen worden door de wet BEW gefrustreerd. Bij het ter perse gaan van dit

nummer was nog niet bekend hoe de schriftelijke behandeling is verlopen.

Vraag nadere informatie op bij Werkgroep Verkoop Standplaatsen en Toetsing wet BEW, Stichting Woonbond, Gerda van Galen, Nieuwe Achtergracht 17, 1018 XV Amsterdam (tel. 020-551700).

□

Richtlijnen voor het opstellen van gedragscodes

Systeembeheerder Z. stuurt dagelijks een selectie expliciete porno het interne netwerk op. 'Ontspannend en onschuldig' is zijn commentaar als daarover opmerkingen worden gemaakt.

Medewerker U. krijgt een 'enquête' over asielzoekers onder ogen die door de organisatie rouleert. 'Leuk joh, moet je ook invullen'.

'Hoe lang jij al in de gevangenis gezeten' en 'hoe lang jij in luilekkerland Nederland blijven' zijn enkele van de vragen.

Y heeft geen respect voor de levensbeschouwelijke opvattingen van zijn collega X en laat geen mogelijkheid open om dat luid en duidelijk kenbaar te maken. Hij doet dat op bijzonder kwetsende wijze. X trekt zich dat zo erg aan dat zij niet goed meer kan functioneren en zich ziek meldt.

Dit zijn enkele voorvallen van de honderden die dag in, dag uit in organisaties voorkomen. Sommige zijn relatief onschuldig, anderen zijn buitengewoon ernstig en leiden tot ontslag en soms zelfs strafvervolgning. Steeds meer wordt onderkend wat de gevolgen (kunnen) zijn van dit gedrag voor een organisatie: een hoog ziekteverzuim, uitval en schade door een negatief imago. Hoe gaat een organisatie met dergelijke incidenten om? Wat te doen als er een organisatiecultuur is of ontstaat waarin medewerkers ongewenst gedrag vertonen? Of waarin niet meer duidelijk is waar de grenzen liggen van wat nog acceptabel gedrag is?

Een belangrijk hulpmiddel werd onlangs aangereikt door de sociale partners in de sectoren Jeugdhulpverlening en Welzijnswerk. Op initiatief van ABVAKABO FVN en CFO CNV-bond is in de CAO's jeugdhulpverlening en Welzijnswerk bepaald dat organisaties gedragscodes dienen te ontwikkelen die zich richten op het

bestrijden en voorkomen van agressie, racisme, seksuele intimidatie, leeftijdsdiscriminatie en het respecteren van levensbeschouwelijke opvattingen. Met het opnemen ervan geven de

sociale partners aan dat ze belang hechten aan regels die de onderlinge verhoudingen en omgangsvormen in organisaties aangeven. De redenen daarvoor zijn divers maar het belangrijkste doel van de codes is het bieden van voldoende veiligheid en duidelijkheid aan medewerkers zodat ze optimaal in hun werk kunnen functioneren. Daarmee wordt de kwaliteit van het werk verbeterd en winnen de sectoren aan aantrekkingskracht voor nieuw aan te trekken medewerkers.

Om organisaties op weg te helpen schreven de sociale partners 2 brochures voor het opstellen van gedragscodes: één voor elke sector. De brochures werden op 21 juni j.l. aangeboden aan de heren De Waal (voorzitter FNV) en Schraven (voorzitter VNO/NCW) in hun functie als voorzitter van de Stichting van de Arbeid. Met deze brochures wordt ingespeeld op de nota 'Met alle respect!' van de Stichting, waarin gepleit wordt voor normering bij (on-)gewenst gedrag op de werkvloer. De beide voorzitters spraken dan ook lovende woorden over dit initiatief uit de sectoren Jeugdhulpverlening en Welzijnswerk. Zij spraken de hoop uit dat de gedragscodes daadwerkelijk binnen de organisaties toegepast gaan worden.

De brochures bestaan uit 2 delen. In het eerste deel wordt in een stappenplan uitgelegd hoe een code kan worden ontwikkeld.

Daarin is aandacht voor o.a. het creëren van draagvlak, de interne communicatie, het besluitvormingsproces, ontwikkeling van de code zelf en de evaluatie van het geheel.

Het tweede deel bevat een modelcode die kan worden gebruikt als voorbeeld. De sociale partners benadrukken dat gedragscodes niet statisch zijn maar dynamisch. De zich voortdurend verder ontwikkelende sectoren Jeugdhulpverlening, Welzijn en Kinderopvang en de veranderende maatschappelijke opvattingen, vragen om blijvende ontwikkeling van de kwaliteit van het werk en daarmee van de gedragscodes die er gelden.

De codes zijn inmiddels opgestuurd naar de organisaties die vallen onder de CAO's Jeugdhulpverlening en Welzijnswerk. Op de website www.gedragscodes.nl is meer informatie te vinden.

Still going north

Voor de zomervakantie nam Lambert Mulder, hoogleraar Andragogie aan de Rijksuniversiteit Groningen afscheid. Ter gelegenheid van dit afscheid gaf de schrijvende professor een openbaar college, getiteld 'Still going north. Een (re)constructie van veertig jaar andragogie in Groningen'. De tekst van dit college is in de vorm van een klein boekwerkje beschikbaar gekomen voor vakgenoten die niet in staat waren dit afscheidcollege bij te wonen. In 'Still going north' legt Mulder uit dat de andragogie 'still going strong' is en dat in Groningen een bijzondere traditie is ontstaan die toekomst heeft. Het is het verhaal van de opkomst en ondergang, maar ook wederopstanding van een vakgebied dat door universitaire reorganisaties en bezuinigingen steeds de eigenstandigheid heeft moeten bevechten. Lambert Mulder noemt dit: 'Een hervonden kern vertaalbaar maken binnen wisselende contexten'. Hij schrijft ter zake:

"We hebben een gang gemaakt door vier decennia. Deze veertig jaar vormen een laatste stuk van een eeuw agogisch werk met volwassenen zoals onlangs gevierd bij het eeuwfeest van het maatschappelijk werk in Nederland. Het beeld van een trendy modevak, achterhaald door de tijdgeest, blijkt ongefundeerd wanneer we ons realiseren hoe sterk reeds vanaf het begin het streven is geweest naar systematisch-wetenschappelijk onderbouwen van agogische beroepspraktijken. Elders hebben we gewezen op de drie wortels van de andragogie: de sociale en culturele arbeid, de sociale pedagogie (ook een honderd jaar op gang) en de naoorlogse sociaal-wetenschappelijke 'planned change' van organisaties en beleidssystemen. Uit een samenspel van deze drie tradities laat zich een drieledige kern formuleren, die kortweg gesteld neerkomt op de combinatie van: probleemoplossing, competentieversterking op langere

termijn, sociale beïnvloeding. De kern van wat we 'agogisch' noemen ligt in een goede balans tussen deze drie onderdelen." (De befaamde 'trits van Mulder', zie ook 'Kwaliteitsbeoordeling van agogisch handelen. De trits als sturend concept', *Sociale Interventie*. Jrg. 6/1997/4, p. 187-197.)

'Still going north' is een informatief verhaal dat de lezer veel inzicht biedt in de dwarsverbanden tussen verschillende academische disciplines aan de RUG. Ook de relatie tussen het academische onderzoek en de praktijk in het veld is een belangrijk thema voor Mulder. De prettig-persoonlijke stijl waarin de informatie wordt opgedist maakt het geen moment saai.

Still going north, een uitgave van de Vakgroep Andragogie, Grote Rozenstraat 38, 9712 TJ Groningen. Tel. 050-363 6512. ISBN 90 367 1277 7

Kwaliteit van agogisch handelen

Ter gelegenheid van zijn uittreding als hoogleraar, hebben medewerkers van Lambert Mulder binnen de Vakgroep Andragogie een bundel samengesteld die is uitgegeven onder de titel 'Kwaliteit van agogisch handelen'. Hinke Beukema, Ben Boog en Meindert Slagter tekenden voor de redactie van het boek. De bundel bevat bijdragen van Vlaamse en Nederlandse collega's van universiteiten en hogescholen. Uit het voorwoord:

"Het moet Lambert Mulder veel genoegen doen dat bij zijn aftreden de Andragogie een geruisloze maar onweersstaanbare comeback beleeft, hetgeen blijkt uit talrijke (inter)nationale publicaties en samenwerkingsprojecten, verschillende door de EU gefinancierde programma's, staf- en curriculumontwikkelingsprojecten in Zuidelijk Afrika en Vietnam, levendig

verkeer tussen de Nederlandse en Vlaamse andragogische, sociaal-agogische en sociaal-pedagogische vakgroepen, het bestaan van talloze (sociaal-)agogische beroepsopleidingen en vele incorporeringen van agogische inzichten in belovende wetenschappen.

De studierichting andragogie blijft nodig, want welke andere studierichting kan in de kennismaatschappij, waar '(een leven lang) leren' het parool is, beter de actiegenoot zijn van het agogisch doelwit?"

Het creatief surplus

Volgens mij zijn twee bijdragen in de bundel onbetwist het meest interessant voor opbouwwerkers. Dat laat onverlet dat er meerdere lezenswaardige bijdragen in de bundel opgenomen zijn. Maar ten aanzien van het vak opbouwwerk in methodische zin acht ik de nu volgende bijdragen het

meest relevant voor de beroepsgroep. Dat is allereerst 'Het creatief surplus' van emeritus hoogleraar psychologie Piet van Strien. Hij heeft de geschiedenis van de universitaire discipline andragologie vanaf het begin meegemaakt. We vinden er een kort historisch overzicht van de andragologie, verweven met een drietal manieren om de agogische praktijk wetenschappelijk te funderen:

1. deductie, afdaling vanuit de theorie.
2. inductie, opstijging vanuit de empirie.
3. de weg van de verantwoording en methodische disciplineren van de stappen die in het agogisch proces worden doorlopen.

Van Strien's 'regulatieve cyclus' is een voorbeeld van de derde weg. De regulatieve cyclus van Van Strien heeft betrekking op het praktijkgericht sociaal-wetenschappelijk denken en handelen, een cyclus

waarin inmiddels praktijkmensen uit verschillende werkvelden hun werkwijze hebben herkend. Van Strien (pag. 20):

"Uitgangspunt van mijn methodologische bezinning was de vraag hoe aan het denken over en handelend ingrijpen in concrete gevallen, ondanks hun voor de praktijk kenmerkend N=1 karakter, een wetenschappelijk karakter kan worden verleend. De garantie van regulatieve kwaliteit heb ik daarbij gezocht in twee richtingen: 'verticaal' in het verankeren van diagnose en ingreep in praktijkgerichte verklarings- en interventietheorie (waarbij nomologische en hermeneutische theorieën elkaar kunnen aanvullen). En 'horizontaal' in explicitering en verantwoording van de doorlopen denk- en handelingsstappen tegenover een kritisch collegiaal forum. Een verantwoording die niet perse steeds daadwerkelijk hoeft te worden doorgevoerd, maar in potentie wel mogelijk moet zijn.

In feite heb ik de verwetenschappelijking van het agogisch praktijkhandelen dus gezocht in een combinatie van de tweede en derde benadering."

Deze funderingen waren bedoeld om de wetenschappelijke grondslag te leveren voor het agogisch handelen en zodoende garant te staan voor de kwaliteit daarvan. Maar die fundering is niet genoeg. Het precies volgens de regels van de wetenschap verlopen van interventies is geen garantie voor succes. Het welslagen van agogische interventies berust vaak op factoren die niet in het boekje staan. Hij schuift dan creativiteit en persoonlijkheid als belangrijke kwaliteiten naar voren voor kwalitatief hoogstaand agogisch handelen. En vooral niet bij de pakken neerzitten. Als het zus niet lukt dan maar eens zo proberen. Dat betekent met name ook kijken naar een ander werkveld, aan kruisbestuiving doen. Tenslotte wijst hij erop dat kwaliteit uiteindelijk slechts bepaald kan worden door mensen die weet hebben van de praktijk, die ZIEN dat creatieve oplossingen succesvol blijken te zijn. Andragologische wetenschap hoort ook niet op de eerste plaats thuis in prestigieuze 'high impact' tijdschriften, maar juist in door praktijkmensen gelezen en met hun werk gevulde bladen. Het forum van agogen en andragologen komt pas tot stand en functioneert adequaat in praktijkgerichte (vak)tijdschriften en werkconferenties waarin relevantie plaatsvindt op praktijkervaringen.

Van Strien spreekt in dit verband ook van de totstandkoming van een 'praktijkparadigma'. Er kan een praktijkparadigma ontstaan doordat "een bepaalde manier om de regulatieve cyclus te doorlopen (veelal

inductief) zo gelukkig blijkt te zijn gekozen, dat ze tot een voor anderen aanstekelijk 'succesverhaal' wordt. Het komt dus duidelijk 'van onderop' tot stand. Het (...) analyseren van een of meer praktijkprojecten om deze 'exemplarisch' boven zichzelf te laten uitstijgen, kan worden beschouwd als poging een praktijkparadigma te creëren. Maar er moet wel duidelijk bij worden aangegeven, dat een praktijkparadigma niet tot stand komt langs de logische weg van inductie van het concrete naar het algemene, maar langs de psychologische weg van de creatieve vonk. Evenals bij de meeste ontdekkingen bestaat het creatieve in niet geringe mate hierin, dat de agogische exemplarische reikwijdte van hetgeen hij of zij tot stand heeft gebracht herkent en pas daarna theoretisch analyseert en publicistisch benut."

Het verhaal van Van Strien is mijn ogen een 'must' voor pionierende vakgenoten, opdat zij nog scherper de waarde van hun praktijk innovaties gaan inzien, niet alleen met betrekking tot die praktijk (de doelgroep) maar ook de wetenschappelijke relevantie hiervan. Ook acht ik het verhelderend voor praktijkwerkers dat aan het begrip 'kwaliteit' niet een volkomen objectief meetbare inhoud wordt gegeven door Van Strien, maar dat de werker als 'persoon' ('het persoonlijke surplus'), naast een aantal andere pluspunten, authenticiteit nodig heeft voor de ontwikkeling van kwaliteit.

Agogische kwaliteitscriteria voor opbouwwerk

Het tweede artikel dat volgens mij voor opbouwwerkers veel relevants meldt omtrent de relatie tussen wetenschap en praktijkbeoefening is 'Conceptbreedte en duurzaamheid als agogische kwaliteitscriteria voor opbouwwerk', van Herman Baert, hoogleraar aan de Katholieke Universiteit Leuven.

Baert begint met een stukje geschiedenis van de andragologie in Nederland en Vlaanderen waarbij hij opmerkt dat de bijdrage van Mulder aan het 'verzend debat' binnen de wetenschappelijk-universitaire wereld een relevante was. "Niet de conceptuele fijnesliperij en een in ijle van abstractie opgetrokken disciplinair model (...) heeft hij centraal geplaatst, maar de indeling-spraktijk in beroepen en sectoren. Dat is relevant en boeiend. Toch kan zijn oriëntering naar de professionele praktijk van het vak en het vakmanschap, niet volledig worden losgekoppeld van een band met een subdiscipline respectievelijk de wetenschappelijke theorievorming."

Maar al snel gaat hij over tot het beoordelen van de mogelijkheden van Mulders 'trits'

als kwaliteitscriteria voor de agogische werksoort opbouwwerk. Hij is de eerste die deze trits uitgebreid aan de orde stelt en toepast op één agogische praktijk. Dat doet hij door middel van een beschrijving van het ontstaan en de ontwikkelingen van het opbouwwerk in Vlaanderen. In dit verband is het aardig om te lezen Jo Boer van de Stichting Opbouw Drenthe niet alleen in Nederland een inspiratiebron is geweest maar ook in Vlaanderen haar invloed heeft doen gelden.

Al doende komen uit het betoog van Baert twee zaken naar voren die gezamenlijk mogen worden beschouwd als een specifieke theorie die aan Mulders trits van fundamentele vragen een verfijning en daarmee extra slagkracht geeft om de agogische kwaliteit van een type van samenlevingsopbouw te beoordelen en te bevorderen. Dat zijn een catalogus van factoren die bevorderen dat de effecten van een opbouwwerkproject zo'n 2-4 jaar na de beëindiging van een project nog waarneembaar zijn (duurzaamheid) en daarnaast een model van opbouwwerkdoelen.

Duurzaamheid kan worden bevorderd door een bewustere omgang met de educatieve of leerdimensie van het opbouwwerk, een sterkere inbedding van projecten in een bredere aanpak en eventueel in een permanente buurtwerking, een beter ondersteunde verzelfstandiging van projecten en projectuitkomsten en door draagvlakvergroting en netwerkvorming met andere organisaties en actoren. Het model van opbouwwerkdoelen behelst een systematisering van lange-, middellange en korte termijn doelen, waarbij de onderlinge relaties tussen deze doelen duidelijk tot uiting komen. Uiteindelijk doel van het handelen is dan: "Verwante of toekomstige collectieve problemen worden voorkomen of (beter) aangepakt."

Kwaliteit van agogisch handelen, Hinke Beukema, Ben Boog en Meindert Slagter ed., Groningen, Walters Noordhoff 2000. ISBN 90 01 79926 4

□

Emancipatie en subcultuur

Islamitische scholen, gay games, partijvorming op gereformeerde grondslag, Turkse sportverenigingen, Molukse woonwijken, witte marsen: het zijn allemaal uitingen van groepsidentiteiten, van subculturen of emancipatiebewegingen. Veelal zijn deze identiteiten geen vanzelfsprekendheid, maar het resultaat van - soms harde - sociale strijd. In dit boek wordt een vergelijkende analyse gepresenteerd van een achttal sociale bewegingen in België en Nederland, waarvan de grondslag varieert van sekse en seksuele voorkeur, via patiënt-zijn tot religie en etniciteit. Het gaat hier zowel om de identiteitsaspecten van de verschillende bewegingen als om de politieke context waarin zij functioneren. Identiteiten blijken

naast vertrouwde ook benauwdheid op te roepen. Zijn we toe aan de bevrijding van identiteiten?

Aldus luidt de flaptekst van 'Emancipatie en subcultuur. Sociale bewegingen in België en Nederland' onder redactie van Thijl Sunier, Jan Willem Duyvendak, Sawitri Saharso en Fridus Steijlen. ISBN 90 6473 384 8 (216 pagina's).

Het boek is een uitgave van het Instituut voor Publiek en Politiek (IPP), een landelijke niet-partijgebonden organisatie die zich ten doel stelt politieke en maatschappelijke participatie te bevorderen. Het IPP geeft daartoe publicaties uit, organiseert debatten en

conferenties, begeleidt participatieprojecten en adviseert (lagere) overheden.

'Emancipatie en subcultuur' kan worden besteld bij IPP, antwoordnummer 10455, 1000 RA Amsterdam, of bij de erkende boekhandel.

NOVIB kalender

De Novib Kalender 2001

Traditiegetrouw neemt de kalender u mee naar verre landen en het dagelijks leven daar, in al zijn facetten. De Novib kalender is al 27 jaar ambassadeur van de Derde Wereld. Een indrukwekkende kalender met een eigenzinnig formaat (26 x 60 cm), met prachtige kleurenfoto's uit het Zuiden. Een heel jaar lang elke maand opnieuw een fascinerend uitzicht op een nieuw inzicht.

Internationale campagne: onderwijs voor iedereen in 2015
We maken u attent op de uitdaging die Novib samen met collega-organisaties over de hele wereld is aangegaan: onderwijs voor iedereen in 2015. Een ambitieus plan, maar haalbaar als iedereen erachter staat. Mogen zij ook op u rekenen?

Hoe te bestellen

De kalender 2001 (f 42,50) en de set kunstkaarten (f 16,50) kunnen besteld worden bij: Novib.

Schriftelijk:
Antwoordnummer 10720,
2501 WB Den Haag
of telefonisch: 070 -3421777.

Kiosk

door Jos van Meeuwen

De jo-jo-generatie

"Peers and mass culture have brought new, alternative identification options within the reach of the young. These new identifications give new opportunities to the development of a modern identity for it leads to a greater self-consciousness and empowerment of the individuality. To fulfil this successfully the young have to find their own way between the contrasting worlds of family, school and leisure"

Het zomernummer van **Pedagogiek, wetenschappelijk forum voor opvoeding, onderwijs en vorming (20e jaargang, nr. 2, juni 2000)** is gewijd aan het thema 'de identiteit van jongeren in een keuzesamenleving'. De individualisering heeft het gangbare socialisatieproces van jongeren ondergraven. Tot de jaren zestig stond hierin het eigen milieu centraal. De met dat milieu verbonden normen, waarden, opvattingen en gedragingen werden vrij vanzelfsprekend geaccepteerd en overgenomen. De 'traditionele identiteitsontwikkeling' steunde op een collectief bewustzijn: "(...) dat wil zeggen het bewustzijn dat men ingesponnen is in een netwerk van onderlinge betrekkingen waar men zichzelf niet ongestraft van los kan maken. Vanuit dit netwerk definieert men zijn eigen leven en ontwikkelt men wensen en verlangens voor de verdere levensloop". In de 'moderne identiteitsontwikkeling' heeft vanzelfspre-

kendheid plaats gemaakt voor zelf kiezen. Het opbouwen van een eigen identiteit volgt op het onderzoeken en uitproberen van verschillende identificatiemogelijkheden. Die identiteit wordt gekenmerkt door een sterk individueel bewustzijn, '(...) een bewustzijn waarin men zichzelf als willend, kiezend en handelend subject ervaart ten aanzien van de eigen levensloop'.

De keerzijde van meer keuzemogelijkheden wordt gevormd door de verdwijning van zekerheden met de daarmee gepaard gaande twijfels en het afnemend verbindend vermogen van sociale instituties. Het gaat om 'een levensparadigma vol van ambivalenties die de alsmaar voortschrijdende individualisering uitlokt en het risico van sociale desintegratie vergroot'.

Volgens de Duitse socioloog Heitmeyer moet de hedendaagse jeugd leven met een aantal dilemma's:

- De keuzemogelijkheden en de kansen op een bewuste eigen levensplanning nemen toe maar de berekenbaarheid van levenstrajecten neemt af.
- De beslissingsmogelijkheden nemen toe maar ook de beslissingsdwang.
- Er is meer kansengelijkheid maar tegelijkertijd ook meer concurrentie.
- Tegenover de toenemende individualisering staat massastandaardisering.
- Er is meer autonomie maar ook meer anomie.

- Tegenover de bevrijding uit het levensloopkorset staat een grotere kans op ontworteling.
- Individuele zelfconstructie gaat gepaard met de destabilisering van levenssamenhangen.
- Tegenover de grotere individualiteit staat een grotere kans op vereenzaming en anonimiteit.
- Er is sprake van een verlies aan zekerheden, terwijl de behoefte aan zekerheden niet minder wordt.
- Het verdwijnen van tradities betekent ook het verdwijnen van vanzelfsprekende conflictregulaties.
- De verruiming en subjectivering van normen gaat gepaard met meer geldingsdrang en het zwaarder wegen van het recht van de sterkste.

Arjan Dieleman, senior docent aan de Open Universiteit, schetst in zijn artikel over 'Individualisering en ambivalentie in het bestaan van jongeren' een beeld van de gemengde gevoelens die de individualisering onder de jongeren in Europa teweeg heeft gebracht. Zijn conclusie luidt, dat de ontwikkelingen voor jongeren nergens in de EU onverdeeld gunstig uitpakken. Volgens hem overschaduwden de risico's en onzekerheden de ongekende nieuwe kansen en keuzevrijheden. Er is sprake van relatieve deprivatie: de jongeren profiteren minder van de welvaarts-groei maar hebben meer aan zekerheden moeten inleveren dan de oudere generatie. Met name de positie van laagopgeleide jongeren –waaronder veel

allochtonen- is kwetsbaar: zij zijn het slechtst beschermd tegen de wisselvalligheden van de markteconomie.

Studerende jongeren blijven langer dan vroeger afhankelijk van hun ouders. Binnen het gezin hebben zij wel een stem gekregen. Buiten het gezin is hun invloed wisselend. Op sommige terreinen genieten zij een volwassen status (consumptie, vrijetijdsbesteding), op andere moeten zij zich schikken naar paternalisme en autoriteit van de kant van volwassenen. De 'jo-jo-generatie' beweegt zich voortdurend tussen afhankelijkheid en onafhankelijkheid, tussen mondigheid en onmondigheid.

Bij alle overeenkomsten in de positie van jongeren in de EU signaleert Dieleman ook grote verschillen. Hij onderscheidt wat dat betreft drie landengroepen met als uitersten Zuid- en Noord-Europa, waartoe hij ook Nederland rekent, en daartussenin België, Frankrijk, Duitsland en Engeland. De Scandinavische en Nederlandse jongeren zijn in vergelijking met hun Zuid-Europese generatiegenoten: vaker niet-gelovig, liberaler in morele vraagstukken, meer werkzaam in de dienstverleningssector, verder in het gebruik van informatietechnologie, minder werkloos, beter sociaal beschermd en vroeger zelfstandig wonend. Afgaande op allerlei onderzoek zouden de Nederlandse jongeren zwelgen in geluk en tevredenheid en hoeven we ons ook wat betreft hun vertrouwen in de toekomst en sociale betrokkenheid absoluut geen zorgen te maken. Als dat al waar is, schrijft Dieleman, dan gaat dat zeker niet op voor de meeste andere, met name grotere EU-

landen. Daar gaat de een groot deel van de jeugd gebukt onder gebrek aan vertrouwen en onzekerheid: "De waarden en normen uit de individualisering mogen dan breed geaccepteerd zijn, ze gaan bij aanzienlijke minderheden in de EU gepaard met onzekerheid, besluiteloosheid en twijfel. De toekomst boezemt met name de Franse, Duitse en Spaanse jeugd weinig vertrouwen in. De hoge jeugdwerkloosheid zal hier zeker debet aan zijn. Ze is in de Franse samenleving een trauma dat zich maar niet laat oplossen. Maar ook bijvoorbeeld in Duitsland overheersen gemengde gevoelens als het om de toekomst gaat".

Gebrek aan vertrouwen in combinatie met de ambivalenties van de geïndividualiseerde samenleving leiden tot een hoge score van de jo-jo-generatie op de zgn. 'disconnectionindex', die aangeeft in welke mate bevolkingsgroepen zich betrokken voelen bij hun sociale omgeving en die bovendien verbanden suggereert met 'antisociale waarden van een grof hedonisme, plezier in geweld en risicogedrag'.

"Jongeren vertonen steeds meer brutaal en gewelddadig gedrag. Ook 'nette' jongens uit middenklassen vertonen vaak heftig acting out gedrag. Toch hebben ze gedurende hun opvoeding veel warmte en aandacht ontvangen; er lijkt met hun psychisch welbevinden weinig mis te zijn. De veronderstelling dat ouders zich van de opvoeding afmaken en geen verantwoordelijkheid zouden nemen, lijkt daarom onjuist".

Dat het ook met de Nederlandse jeugd niet allemaal rozegeur en maneschijn is, blijkt uit het onmiskenbaar toegenomen jeugdgeweld in de jaren negentig. Bas van Stokkom, hoofdredacteur van **Justitiële Verkenningen**, verwerpt in zijn bijdrage aan het themanummer van **Pedagogiek** de stel-

ling dat deze ontwikkeling het gevolg is van ouderlijk falen. Hij zoekt de oorzaak meer in de veranderingen in de jeugdcultuur en het vrijetijdsgedrag van jongeren: "(...) de verwachtingen en ervaringen van jongeren worden sterker door de media bepaald, en zij hechten sterker aan vriendengroepen. Hierdoor zetten ze zich meer af tegen ouders en andere gezagsdragers; er wordt een grotere premie gezet op cool en stoer gedrag".

Trees Pels, senior onderzoeker bij het Instituut voor Sociologisch-Economisch Onderzoek (ISEO) van de Erasmus Universiteit, bespreekt in haar bijdrage "De generatiekloof in allochtone gezinnen: mythe of werkelijkheid?"- recente onderzoeken naar de verhoudingen tussen generaties en de opvoeding binnen respectievelijk Chinese, Creoolse en Marokkaanse gezinnen. Volgens haar komt de verwachting dat de onderzochte allochtone jongeren sterk gericht zouden zijn op hun ouders, vanwege een hoge mate van conformisme en collectivisme in het gezin, evenmin uit als de verwachting dat zij zich meer op leeftijdgenoten zouden richten om cultuurverschillen tussen het gezin en de buitenwereld te kunnen overbruggen.

Zij constateert wat dit betreft aanzienlijke verschillen tussen de drie bevolkingsgroepen: "De gegevens duiden er op dat de balans tussen oudercentrisme en jeugdcentrisme sterk verband houdt met de specifieke kenmerken van de opvoedingscontext. De Creolen laten zien dat meer openheid in het gezin leidt tot een delicate verschuiving in de machtsbalans ten gunste van leeftijdgenoten. De Chinezen en Marokkanen lijken de socialisatie in het gezin en daarbuiten van de scheiden. Hun oriëntatie op ouders staat los van die leeftijdgenoten. De mate van oudercentrisme lijkt in hun geval vooral verband te

houden met de mate van restrictie en affectiviteit die de onderlinge verhoudingen tekenen".

Het is opmerkelijk dat juist de situatie van de Chinese jongeren, die tot op heden nog nauwelijks van zich hebben doen spreken, nog de meeste kenmerken vertoont van een generatiekloof.

Nationale identiteit

"Nederlanders schamen zich voor het koloniale verleden en zijn trots op de waterwerken en de Gouden Eeuw. Eenderde van de bevolking is bereid voor het vaderland te sterven"

Het Historisch Nieuwsblad hield in samenwerking met de EO-radio 1 een onderzoek onder Nederlanders naar hun waardering van het nationale verleden en hun verbondenheid met Nederland. In het juli-nummer presenteert Mar Oomen de resultaten met kanteekeningen van bekende historici. Hij komt tot de conclusie dat de verknochtheid aan Nederland toch wel erg groot is, hoewel nog geen kwart van de 503 ondervraagden Nederland antwoordde op de vraag waarmee men zich het sterkst verbonden voelde: Nederland (24%), de eigen woonplaats (44%), de eigen streek (22%) of Europa (9%). 86% vond het belangrijk tot zeer belangrijk dat Nederlanders iets van hun geschiedenis weten. 76% was van mening dat ook nieuwkomers van dat verleden moeten kennis nemen, vooral van het ontstaan van het regeringsstelsel. Willem van Oranje en Wilhelmina werden het vaakst genoemd als erfpaters, waarmee de respondenten wel eens een goed gesprek zouden willen voeren. Joop den Uyl eindigde als derde in deze poll. Ook in het historisch tijdschrift **Skript** (zomer 2000) komt de Nederlandse identiteit aan de orde in een artikel van Bas Kromhout over de gevolgen van het ontstaan van grensoverschrijdende bestuurlijke

eenheden en de bindingskracht van deze euregio's, die eenderde van Nederlandse grondgebied beslaan. Sommigen verwachten dat juist onder invloed van de Europese eenwording de regionale gebondenheid steeds sterker zal worden. De Nedersaksische, Zeeuws-Vlaamse en Limburgse identiteit is volgens Kromhout echter al net zo ongrijpbaar als de Nederlandse: "De bewoners van de grensregio's zijn trots op hun streek, lonken af en toe over de grenzen, schelden op de randstad, maar zijn op en top lid van de Nederlandse maatschappij, die door duidelijke staatsgrenzen wordt afgebakend".

Sociale kwaliteit in de Welzijnsnota

Door Fenny Gerrits

Onlangs (op 6 september) vond er weer een Algemeen Overleg in de Tweede Kamer over (ditmaal de uitwerking van de programmajnen in) de Welzijnsnota. Naar aanleiding van het Algemeen Overleg van 10 november jl konden we u voor de jaarwis-seling berichten dat het gesprek veel hoop-gevende elementen bevatte (zie MO nr. 168/169, november/december 1999). Op 6 september, zoals gezegd, ging het gesprek verder. Om het debat te voeden stuurde de MO-redactie een kopie van het rapport " Voor het beleid achter de cijfers. De uitkomsten van de GSB-monitor veiligheid en leefbaarheid nader geanalyseerd" van Bureau Intomart toe aan de woordvoerders voor Welzijn van de grotere partijen in de Tweede Kamer. We vroegen de parlementa-riërs, met inachtneming van de conclusies van dit rapport, eens te berichten wat zij van de Welzijnsnota vonden.

Voor de lezer die dit rapport niet kent volgt hier een korte schets:

" In deze brochure worden de resultaten gepresenteerd van een analyse die door Intomart is uitgevoerd op cijfermateriaal dat in het kader van het GSB door de 26 groot-ste Nederlandse gemeenten is verzameld. Daarbij wordt ingegaan op de vraag hoe de uitkomsten beleidsmakers behulpzaam kun-nen zijn bij hun activiteit. Met deze brochure

re hopen wij dus informatie te leveren 'voor het beleid'. De door ons uitgevoerde analy-se maakt duidelijk welke factoren werkelijk bepalend zijn voor leefbaarheid en veilig-hed in wijken en buurten. Die analyse maakt duidelijk dat enkele courante beleids-theorieën empirisch onhoudbaar zijn. Wij hopen dat deze uitkomsten een rol kunnen spelen voordat het beleid haar definitieve vorm heeft gekregen." (...)

Uit ons onderzoek blijkt dat een aantal factoren die vaak in verband worden gebracht met leefbaarheid en onveiligheid, in feite geen wezenlijke samenhang daarmee vertonen. Dat wil zeggen dat ook al bestaat die samenhang er oppervlakkig beschouwd wel – zoals bijvoorbeeld tussen leefbaarheid en (on)veiligheidsgevoelens zelf onmiskenbaar het geval is -, de samenhang volledig wordt verklaard door andere, deels gemeenschap-pelijke achterliggende factoren. Een van die achterliggende factoren die zowel van invloed (b)lijkt op de leefbaarheid als de onveiligheidsbeleving is, (...) de kwaliteit van de sociale relaties in de wijk " (...)

Zo kan een gecoördineerde actie waarin buurtbewoners actief betrokken worden bij het schoon en heel houden van de buurt, wellicht positief bijdragen aan een verbetering van de kwaliteit van de sociale relaties en langs die (om)weg ook aan verbetering van leefbaarheid en veiligheid.

Al met al blijkt uit dit onderzoek voor het eerst dat de sociale kwaliteit van wijken en buurten een heel bepalende factor is, voor zowel de veiligheidsbeleving als de leefbaarheid. Beleid gericht op de verbetering van de sociale kwaliteit van wijken en buurten, zou derhalve een zeer hoge prioriteit moeten krijgen. Dat is evenwel makkelijker gezegd dan gedaan. Hoe verbeter je de sociale kwaliteit van gemeenschappen?" Aldus de onderzoekers van Intomart.

De tweede kamerleden

De redactie leefde in de veronderstelling dat deze empirisch gefundeerde uitkomsten van het Intomart-rapport een aardige bijdrage zouden vormen aan het debat over de Welzijnsnota. In hoeverre de fractiewoordvoerders zich hebben laten beïnvloeden in hun standpuntbepaling door deze, voor ons in ieder geval niet zo vreemde, onderzoeks-uitkomsten, mag u op de volgende pagina's bepalen. We plaatsen achtereenvolgens de bijdragen van Mw. Nancy Dankers (CDA), Mw. Els Meijer (VVD) en Mw. Ineke van Gent (GroenLinks).

□

Opbouwwerk in afstemming en samenwerking

Door Nancy Dankers, Tweede Kamerfractie CDA

Voor het beleid achter de cijfers is het goed dat de uitkomsten van de GSB-monitor veiligheid en leefbaarheid nader zijn geanalyseerd. Want het blijft altijd een probleem om cijfers juist te interpreteren. Bovendien lenen cijfers zich gemakkelijk voor al dan niet bedoeld manipuleren of verkeerd interpreteren. Voor het vak statistiek werd (als eerstejaarsstudent economie in 1966) als eerste boekje "How to lie with statistics" voorgeschreven. De wijze waarop cijfers worden geaggregeerd of gepresenteerd

kan een wereld van verschil uitmaken. Soms door wijziging van een definitie, een "scoring-criterium" of alleen al het weergeven van veranderingen in procentuele of nominale getallen. En sinds ik in de Tweede Kamer functioneer wordt ik met grote hoeveel-heden cijfers geconfronteerd die me regelmatig aan dat boekje van toen herinneren. "Meten is weten" is een gezegde dat vaak wordt gebruikt om allerlei – zo mogelijk landelijk uniforme – registraties te legitimeren. Ik zelf blijf er van overtuigd dat "kij-

ken en luisteren" achter de cijfers meer inzicht brengt om tot beleid te komen. De bevindingen van de onderzoekers verbazen mij niet. Al in de jaren tachtig werd naar aanleiding van de ervaringen met stadsver-nieuwing geconstateerd dat grote investeringen via renovaties of nieuwbouw in oude stadsdelen niet duurzaam bleken als niet tevens werd geïnvesteerd in de sociale structuur. En dat is ingewikkelder geworden naarmate de samenstelling van de bewo-ners gevarieerder is, de individualisering is

toegenomen en mensen meer en meer hun tijdsbesteding buiten de eigen buurt en wijk zoeken.

De monitor op de aspecten leefbaarheid en veiligheid is wel zinvol. Voor zover we het zien als signalen van positieve of juist negatieve ontwikkelingen. Maar het geeft niet aan welk beleid gevoerd moet worden om positieve resultaten te boeken.

Naar mijn mening kan versterking van de horizontale verbanden tussen burgers in buurten en wijken alleen maar worden bevorderd door hetzelfde als uitgangspunt te nemen. Door op die kleine schaal aan te sluiten bij de beleavingswereld van de mensen zelf, hen serieus te nemen en (zodanig groepsgevoel) met elkaar in contact te brengen rond gezamenlijk ervaren problemen of juist leuke activiteiten. Bijvoorbeeld: spreek wie dan ook aan in een buurt of wijk, als er een groot gevoel van onveiligheid is, dan

zullen alle moeders zich even ongerust maken om hun kinderen, ongeacht de culturele achtergrond. Kindervakantieweken zijn vaak dagen waarbij je alle kinderen kunt betrekken. Als de woningen in een buurt erg slecht zijn, dan zullen alle bewoners daar last van hebben. Dat zijn allemaal aanknopingspunten om op in te steken. Het is naar mijn mening een kwestie van opbouwwerk dat door alle professionele disciplines in afstemming en samenwerking te verrichten is.

Horizontale gelijkwaardigheid, zowel tussen bewoners(organisaties) en professionals (van alle disciplines) als tussen de diverse disciplines onderling, is het begin van alle mogelijk succes. Als dat ontbreekt zijn vrijwel altijd de inspanningen van velen gedoemd te mislukken.

Dat is een ingewikkelde klus in deze tijd van steeds verdergaande specialisaties en deskundigheden. Veel meer is mogelijk dankzij die gegroeide specialismen. Maar bij een integraal proces moeten ook al die deskundigheden betrokken zijn om daadwerkelijk resultaat te kunnen boeken.

Alle professionele organisaties, of dit nu de overheid is, de politie, het welzijnswerk, de jeugdzorg, de maatschappelijke opvang, het onderwijs, hebben de neiging om van uit de eigen organisatiestructuur én "kijk op de wereld" te werken. Vaak is men in onderlinge "competitie" om de noodzakelijk geachte budgetten te verwerven. Wanneer men van mening is dat een andere discipline (al dan niet op onderdelen) onvoldoende functioneert, dan is men snel geneigd om zelf bepaalde activiteiten op te pakken. Gelukkig maar dat het vaak zo is dat de mensen op de werkvloer in het uitvoerende

Programmatische Welzijnsnota

Door Els Meijer, VVD-fractie Tweede Kamer

De maatschappelijke participatie zal in de komende 10 jaar het vraagstuk zijn waar de welzijnssector zich voor geplaatst ziet. Als gevolg van demografische, arbeidsmarkt- en sociaal culturele ontwikkelingen is in tien jaar een verdubbeling van het aantal allochtonen te verwachten, een forse toename van het aantal ouderen; de groei van het aantal eenpersoonshuishoudens en de arbeidsparticipatie van vrouwen zal sterk stijgen; naast de afname van het aantal jongeren en de toename van het aantal dak- en thuislozen. Dat betekent onder andere een toename van en differentiatie in de vraag naar formele kinderopvang, diensten voor ouderen die langer thuis blijven wonen; ondersteuning van initiatieven van burgers in wijken en buurten en ondersteuning van allochtonen.

In de Welzijnsnota Werken aan sociale kwaliteit (1999-2002) staan veel inhoudelijke aanknopingspunten. Bovendien is er aandacht voor sectoroverstijgende thema's, waar meerdere overheden bij betrokken zijn. Het voornemen in de Welzijnsnota bestond om in samenwerking met dertien vijf programmalijnen (1. Bevorderen participatie, 2.

Voorkomen van sociale uitsluiting, 3. Ondersteuning lokaal sociaal beleid, 4. Professionaliteit en kwaliteitsbevordering, 5. Onderzoek, monitoring en informatiebeleid) uit de nota verder uit te werken. Uitgaande van bovenstaande maatschappelijke ontwikkelingen betekent dit dat de welzijnssector zich op (o.a.) twee opdrachten moet voorbereiden: het stimuleren van burgers tot maatschappelijke participatie door het aanbieden van basisvaardigheden naast activering en/of het aanbieden van "welzijnsarrangementen" die aansluiten op de dienstverlening van sectoren als zorg, justitie, onderwijs en huisvesting. Welzijnsdiensten zullen worden ingekocht door gemeenten, arbeidsvoorziening, woningcorporaties en klanten met een PGB (Persoons Gebonden Budget). Het aantal aanbieders van welzijnsdiensten van buiten de sector zal toenemen. Daarom zijn professionalisering en kwaliteitszorg van groot belang. De VVD vindt dat welzijnsfuncties dienen te worden opgenomen in landelijke en vooral integrale beleidskaders, b.v. het GSB, de sluitende aanpak voor werklozen, etc. Bovendien is integrale samenwerking tussen en met departementen een voorwaarde voor een gezonde toe-

komst van het welzijnswerk. Goede coördinatie is noodzaak, overdadige regelgeving moet worden opgeruimd; de VVD hecht in het bijzonder aan heldere afspraken om te voorkomen dat onnodige nieuwe structuren worden opgezet. Instellingen mogen na al die jaren ervaring trots zijn op hun welzijns- en maatschappelijk werk. Omdat welzijnswerk niet meer door de rijksoverheid gestuurd wordt, maar op decentraal niveau wordt uitgevoerd kunnen welzijnsorganisaties contracten in de markt aangaan. Er is geen reden tot huiverigheid voor ondernemersbegrippen als: "klantgerichtheid", "segmenten" en "producten": niet bang zijn om te ondernemen. De professionalisering in iedere sector neemt toe, ondernemen is leuk, bewust zijn van kwaliteit is winst. Instellingen zouden ook het bedrijfsleven moeten willen interesseren, de bakens verzetten en gebruik maken van het draagvlak onder hun bestaan.

De VVD vindt dan ook dat de brief "uitwerking programmatische welzijnsnota" van de Staatssecretaris weliswaar een goede aanzet is tot uitwerking, maar dat van verwezenlijking van die uitwerking in de praktijk nog niet bijster veel te merken

werk elkaar wel vinden, maar formalisering van de samenwerking op alle niveaus van de instellingen (en de overheden) blijft nog steeds een "tour de force".

Toch is dat absolute voorwaarde om vertrouwen te herwinnen van bewoners, die – zeker in achterstandswijken – inmiddels het vertrouwen hebben verloren en naar al die instanties en instellingen argwanend zijn geworden. Want nog altijd gaat het veel over hen, maar veelal zonder hen. En te vaak is de ervaring dat initiatieven van onderop bij gebleken succes worden "geannexeerd" of ingezogen als "product" van de professionele instelling. Mensen, die als vrijwilligers actief zijn of worden in de buurt, die willen "weven aan het samenleven", willen ook dat het van henzelf is. Zij hebben natuurlijk behoefte aan professionele ondersteuning, en die dienen ze ook te krijgen. Maar dat is heel wat anders dan wanneer de

professionals "de dienst" gaan uitmaken, de agenda bepalen, de maatregelen opleggen.

De vraag of de uitwerking van de programmalijnen "Werken aan sociale kwaliteit" voldoende mogelijkheden biedt om daadwerkelijk de sociale kwaliteit te verbeteren in buurten en wijken, kan ik niet beantwoorden. Omdat het er niet uit te halen valt. Iedereen – ook het veld – is het eens over de doelen op het hoge abstractieniveau. Maar vele partners zijn nodig op alle bestuursniveau's (rijk, provincie, gemeente). En al is er veel overleg geweest, dat is toch veelal op landelijk "koepelniveau".

Ik heb namens de CDA-fractie steeds grote aarzelingen geuit. Als ik me probeer te verplaatsen in kleinschalige vrijwilligersinitiatieven, die met ondersteuning kunnen bijdragen aan het sociale klimaat in de wijk, dan kan ik in de nota niet gevonden krijgen hoe

dat aan te pakken. Ik vind het jammer dat de staatssecretaris de suggestie niet heeft overgenomen om nu juist een apart programmaonderdeel te maken van ondersteuning van "kleinschalige projecten van burgers zelf". Al was het maar om ervaring op te doen wat dit soort initiatieven voor problemen tegen komt om zelfstandig te kunnen blijven bestaan. En de kennis die daarmee wordt opgedaan te gebruiken om tot een betere cultuur te komen op de stadhuisen en in de directiekantoren van de inmiddels grootschalige professionele instellingen.

Geef elkaar de ruimte en ontwikkelingen de kans. Stel de mensen centraal om wie het gaat, dan kunnen de professionals zich richten naar wat voor hen nodig is.

□

onvoldoende

is. Uit onderzoek blijkt dat, naar aanleiding van de Welzijnsnota en de Programmalijnen, het welzijnsveld voorlopig vooral veel vergadert, met elkaar praat en overlegt. Met uitzondering van die gemeenten waar wijk-aanpak en buurtwerk al een wat oudere traditie kennen: daar wordt wel gewerkt aan bovenstaande 5 lijnen. De VOG heeft op verzoek van de Staatssecretaris een bijdrage geleverd aan de uitwerking, die gedetailleerd aangeeft hoe en op welke wijze en met welke kosten de uitwerking kan plaatsvinden. In de brief van de Staatssecretaris is hierover niets terug te vinden. Ook aan het klemmend verzoek van de VVD (gesteund door PvdA en andere partijen), tijdens het Algemeen Overleg over de welzijnsnota op 10 november j.l. om tot een prioritaire programmalijn te komen, gericht op het schragen en stimuleren van (kleinschalige) initiatieven -onder eigen verantwoordelijkheid- en organisaties van burgers, mensen zelf, wordt evenwel in de brief op geen enkele wijze vorm & inhoud gegeven. Dat is een slechte zaak. Juist waar 'het onderling kunnen vinden en samen iets ondernemen' en ook het 'samen iets kunnen doen richting

instanties en instellingen' zo essentieel zijn, is een programmalijn binnen het totale Welzijnsplan voor versterking van initiatieven van mensen, burgers zelf, onmisbaar. Over de participatie van ouderen zegt de uitwerking dat het landelijk welzijnsbeleid voor ouderen zich geruime tijd heeft gericht op de ontwikkeling van nieuwe methodieken om de participatie van ouderen te verhogen. De laatste jaren is er meer aandacht voor ondersteuning van het lokale beleid en de uitwisseling en implementatie van opgedane kennis en ervaring (o.a. door de ouderenbonden). Inmiddels is een landelijke project IGLO (intensivering gemeentelijk lokaal ouderenbeleid) ontstaan om tot een samenhangend ouderen welzijnsbeleid te komen. De VVD constateert dat deze op papier heldere uitgangspunten in de praktijk niet overal even goed werken: in randstedelijke gebieden zijn de leefomstandigheden van ouderen (die aangewezen zijn op welzijnsinitiatieven) zeer verschillend van ouderen in andere delen van Nederland. Daarover staat niets in de nota. Het doel zou moeten zijn het versterken van de inbreng van welzijnsdiensten.

Vanuit het landelijk welzijnsbeleid is het dan ook noodzakelijk om (onder meer) tot een werkelijk stimuleringsprogramma te komen.

□

Sociale kwaliteit als overlevingsstrategie

door Ineke van Gent, lid van de Tweede Kamer voor GroenLinks

Als wij de kranten moeten geloven, barst Nederland uit zijn voegen van rijkdom; drie vakanties per jaar, loonexplosies van vijf procent en meer, een ongebreidelde kooplust, plus een lastenverlichting van 6 miljard gulden in 2001. Het lijkt niet op te kunnen. De andere kant van de medaille is dat deze private rijkdom gepaard gaat met een grote publieke armoede. Investeren in de samenleving, bijv. in onderwijs, zorg en stedelijke vernieuwing, is het stiefkindje in het Paarse kabinet. Wat GroenLinks betreft moet het tijd worden gekeerd: in plaats van de rijken nog rijker te laten worden, is een krachtige impuls nodig voor het publieke domein.

Het kabinet lijkt krachtig te investeren in de publieke sector, gedreven door een overmaat aan meevallers. Extra investeren is echter niet meer dan het inlopen van eerdere bezuinigingen. Wie herinnert zich niet de serie "Brinkmankorting" op het sociaal-cultureel werk? Of de torenhoge huurstijgingen in de sociale woningmarkt? Wat de fractie van GroenLinks betreft, is het nieuwe Grotastedenbeleid, en daaraan gekoppeld het Investeringsbudget stedelijke vernieuwing, een noodzakelijke injectie voor het welzijn van bewoners in wijken in buurten. Grote vraag, ook na lezing van het rapport van Bureau Intomart, blijft: Wat werkt, en wat werkt niet?

In 1995 is begonnen met het systematisch in kaart brengen van de ontwikkeling van steden; de GSB-monitor, uitgevoerd door het ISEO in Rotterdam, brengt in kaart hoe het gaat met bijv. criminaliteit, onderwijsachterstanden, inkomensontwikkeling en leefbaarheid. Naast een enorm aantal cijfers, proberen de onderzoekers inzicht te verschaffen in oorzaken van achterstanden en de effectiviteit van het Grotastedenbeleid. Dit laatste is het moeilijkste, om twee redenen. In de eerste plaats is "meten" niet hetzelfde als "weten": mensen kunnen zich onveilig voelen, terwijl objectief de criminaliteit is gedaald. Wat mij betreft moeten deze gevoelens wel serieus worden genomen. Ten tweede is het lastig om aan te tonen dat bijv. een grotere leefbaarheid wordt veroorzaakt door een investering in het buurtcentrum, door meer

blauw op straat of door een uitgebreide gevelreiniging.

Dat wij niet alles kunnen weten en meten, is duidelijk. Maar ik vraag mij ook af, of "alles weten" wel gelukkig maakt. Beleid, en beleidsinstrumenten, zijn niet een heilig doel. Uiteindelijk gaat het natuurlijk om het welzijn van bewoners. Daarom pleit ik voor een herziene aanpak van de stedelijke vernieuwing, een "New Deal". Hiertoe doe ik een vijftal voorstellen.

1 De stedelijke vernieuwing is een meerfrontenstrijd. Er is niet één heilig middel ter versterking van sociaal welzijn. Aanpak van een gebrekkige sociale samenhang behoeft een breed palet aan maatregelen. Achterstanden moeten in eerste instantie fundamenteel worden aangepakt: Mensen moeten worden verleid te participeren, bijvoorbeeld op de arbeidsmarkt. Structurele armoede en tweedeling (nog altijd een groot probleem) moeten worden opgeheven. Daarnaast is een veelheid van andere acties nodig, bijvoorbeeld investeringen in sociaal-cultureel en opbouwwerk, die de sociale samenhang in een wijk versterken. Dit brengt mij bij het volgende punt...

2 Macht aan de bewoners. Rijksoverheid, noch provincie of gemeentebestuur, kan uitmaken wat goed is voor de wijk. De echte deskundigen zijn niet de onderzoekers van ISEO of Intomart, maar zijn de bewoners zelf. Zij weten als geen ander, samen met de ondernemers en instellingen in de wijk, waaraan behoefte is. Talloos zijn de voorbeelden, waarin goedbedoelde initiatieven van bestuurders stranden in de wijk. Deze gaan van ongewenste wipkippen tot een buurtcentrum met onmogelijke openingstijden. Inspraak is niet voldoende, vaak zelfs slechts een schamap voor onwillige bestuurders, en voor beleid dat al vaststaat. Bewoners dienen een doorslaggevende rol te krijgen in de ontwikkeling van plannen en de besteding van het grotstedengeld.

3 Een eigen budget voor bewoners. Naast de bevoegdheid tot meebeslissen,

zou het goed zijn om aan bewoners, en hun organisaties, een eigen budget te geven. In Rotterdam, in het kader van het Opzooieren, zijn hier goede ervaringen mee opgedaan. Gekozen kan worden voor de inrichting van geveltuinjes, een speelplaats of een jeugdhonk. Niet alleen worden zo de echte bewonerswensen gehonoreerd. Ook het inzicht zelf een deel van de verantwoordelijkheid te dragen, is van levensbelang voor een geslaagde versterking van sociale structuren.

4 Niet wijken voor de rijken. In veel steden en gemeenten wordt "geherstructureerd". Dit is een eufemistische term voor onder meer het slopen van complete blokken sociale huurwoningen. Hiervoor in de plaats komen dan vaak dure eengezinswoningen, of zelfs yuppen-appartementen. Naar de mening van GroenLinks moet de sloop- en bouwdrift van gemeenten en corporaties worden ingedamd. Ook de relatief arme buurten, waar de leefbaarheid gebrekkig lijkt te zijn, kennen hun eigen sociale samenhang. Vaak zelfs nog sterker dan in nieuwere wijken met een concentratie aan hogere inkomens. Het doorbreken van deze sociale structuren door kille sloop, is funest. Liever zien wij dat, op basis van bestaande structuren, de wijkontwikkeling vorm krijgt. Buurtmoeders en -vaders kunnen hierin een grote rol spelen. Als er al gesloopt moet worden, vanwege asbest of instortingsgevaar, is een eerste voorwaarde dat alle bewoners in de eigen wijk kunnen blijven wonen. We moeten bouwen voor de buurt!

5 Meer geld. Deze laatste aanbeveling lijkt een open deur. Extra financiële middelen zijn niet voldoende, maar wel een noodzakelijke voorwaarde voor een versterking van de sociale samenhang in buurten. In de praktijk zie ik maar al te vaak dat succesvolle projecten, bijvoorbeeld speelgoedtuin of spreekuren voor anderstaligen, weer moeten stoppen omdat het geld "op" is. Ook voor groen, in de vorm van parken en speelveldjes, en voor meervoudig ruimtegebruik, ondergrondse parkeren, zijn de budgetten nog verre van toereikend. Er is geld zat, we besteden het alleen verkeerd. De private rijkdom, van individuen en

bedrijven, dient deels in stelling te worden gebracht!

Kortom, één zaligmakende oplossing bestaat niet. Evenmin zullen wij nooit de

complexe processen die in een wijk of buurt spelen, begrijpen. Dat hoeft ook niet. Wij moeten gewone-mensen-wensen serieus nemen. En krachtig blijven investeren, met geld en met menskracht. Op termijn is dit

het enige recept voor een mooiere, veiligere, gezelligere en opener samenleving.

Duurzaam Wijken voor Milieu

Het LCO (Landelijk Centrum Opbouwwerk) heeft samen met LAMIGO, de Landelijk Adviesgroep Milieugericht Opbouwwerk en SME MilieuAdviseurs het boek **Duurzaam Wijken voor Milieu** uitgegeven als vervolg op de bekende reeks 'Wijken voor Milieu'. Dit boek geeft inspirerende voorbeelden en praktische tips voor milieuparticipatie in buurten en wijken. Het doel is de betrokkenheid van bewoners bij het verbeteren van het milieu in hun dagelijkse leefomgeving te vergroten.

Het wijkniveau mag zich verheugen in grote aandacht van rijksoverheid en de gemeente. Daarmee wordt het belang erkend van de rol die bewoners spelen bij het bepalen van de kwaliteit van de eigen leefomgeving. Door het Grotestedenbeleid en de herstructureringsoperatie in de naoorlogse wijken zal de aandacht voor leefbaarheid in buurten en wijken nog vele jaren hoog op de agenda staan. Geconstateerd kan worden dat ook in toenemende mate wordt gezocht naar een verbinding van duurzaamheid en leefbaarheid. Het succesvolle project 'Wijken voor Milieu' dat in 1996 werd afgerond, liep voorop bij het op een praktische manier verbinden van milieuthema's aan de alledaagse leefwereld in de eigen buurt, de eigen straat. Milieuparticipatie in buurten en wijken is mede door dit project een begrip geworden.

In deze geactualiseerde uitgave wordt de methode beschreven, die is ontwikkeld om bewoners een actieve rol te laten spelen bij het initiatief en de uitvoering van milieuactiviteiten in de wijk. Er wordt verslag gedaan van de ervaringen die tijdens het project in verschillende gemeenten is opgedaan in zogenaamde proeftuinen, waar bewoners actief met milieu aan de slag gingen. Ook worden de resultaten verwerkt van het onderzoek door het Verwey-Jonker Instituut naar de succes- en faalfactoren van het pro-

ject 'Wijken voor Milieu'. Tevens worden in het boek nieuwe voorbeelden behandeld van milieuparticipatie in de praktijk. Activiteiten van burgers om in hun dagelijkse leefwereld de leefbaarheid te verbeteren worden zo verbonden met doelstellingen van het gemeentelijk en (inter)nationale milieubeleid.

De publicatie is van belang voor alle partijen die betrokken zijn bij milieuintiatieven op wijkniveau; de 'actieve' bewoner, gemeentelijke diensten, bewonersorganisaties en professionele ondersteuners hiervan, zoals het opbouw- en welzijnswerk, natuur- en milieu (educatieve) organisaties en beleidsmakers.

Het boek besteedt uitgebreid aandacht aan de voorwaarden waaronder milieuparticipatie tot stand kan komen. Een van de belangrijkste principes is dat er wordt uitgegaan van de behoeften van de mensen zelf. De problemen en de kansen op het gebied van bijvoorbeeld verkeer en vervoer, zwerfvuil, afval en stank, water- en groenbeheer op straat en op wijkniveau zijn uitgangspunten. Bewoners werken samen met andere partijen (denk aan gemeentelijke diensten, woningcorporaties en maatschappelijke organisaties) aan oplossingen in de sfeer van beheer en voorzieningen. De organisatie van deze participatie wordt in het boek stap voor stap beschreven.

De vele praktische adviezen maken het boek tot een handig hulpmiddel bij het werken aan milieuparticipatie, waar hopenlijk velen mee aan de slag zullen gaan.

Het boek is in eigen beheer uitgegeven door LCO, LAMIGO en SME MilieuAdviseurs mede dankzij financiële steun van Rabobank Nederland, Stichting Habitat Platform en de ministeries van VROM en VWS.

Duurzaam Wijken voor Milieu

Uitgaven te bestellen bij:

LCO
Postbus 1004
8001 BA Zwolle
Tel. 038 4232112
Fax: 038 4230714
e-mail: lco@lcoz.demon.nl
Prijs f45,- (excl porto)

website Lamigo:
www.homepages.hetnet.nl/~lamigo

Sponsoring en Fondsenwerving in een sociologisch perspectief

Dr. Thea Schuyt, Projectleider VU-project "Geven in Nederland" (GIN)

(Bewerking van een inleiding ter gelegenheid van CIVIL SOCIETY 2000

Jaarcongres voor Fondsenwerving en sociale marketing 27 en 28 juni 2000, De Reehorst, Ede.)

Het is een eer op deze eerste Nederlandse filantropie-conferentie te mogen spreken. Want, zo mogen wij constateren, door de inspanningen van de Nederlandse fondsenwerfers, de fondsenwervende instellingen en vermogensfondsen is er in het laatste decennium van de 20e eeuw een nieuwe maatschappelijke sector ontstaan: de filantropische sector. Ik gebruik bewust het woord filantropie als vertaling van "philanthropy" dat internationaal is ingeburgerd.

Het thema van deze conferentie is inspirerend en weerspiegelt datgene waar u dagelijks mee bezig bent: het mede vormgeven aan de publieke zaak door private inspanningen. Wij doen dit niet alleen in Nederland. Zo was ik de afgelopen week op bezoek bij het "Center on Philanthropy" in Indianapolis en bij de Council of Foundations in Washington. Ook mocht ik een adviescommissie van het Witte Huis bezoeken, die onlangs "The White House Conference on Philanthropy" organiseerde.

In deze inleiding wil ik enige sociologische overwegingen en bespiegelingen aangaande de filantropische sector aan u voorleggen. In welk avontuur hebben wij ons begeven; wat beleven wij? Wat zijn de ontwikkelingen, welke contouren en patronen worden zichtbaar; welke actoren zijn er in het spel en welke (nog) niet? Wat staat de avonturiers voor ogen en de belangrijkste vraag: wat is het doel; waar gaat het in deze sector uiteindelijk om?

1. Enkele kengetallen:

De Nederlandse Filantropische Sector in Cijfers: totaal geschat anno 2000: 6.5 miljard:

Huishoudens: 3.5 miljard

Legaten: 0.5 miljard

Fondsen 0.5 miljard

Bedrijven 2 miljard

Wat valt bij deze raming op:

Alles neemt toe (deze trend zijn wij ook in de Verenigde Staten);

Legaten zitten als filantropische bron in de lift; "the Golden Age of Philanthropy" is angebroken, hoewel de politieke discussie in de Verenigde Staten, met het oog op de komende presidentsverkiezingen in november, door de Republikeinen is geopend over het verlagen van de successie-belasting binnen familie-overdrachten, waardoor "Philanthropic giving" in vergelijking met vermogensoverdrachten binnen de familie fiscaal een minder aantrekkelijk alternatief wordt.

Fondsen zitten in de lift, mede door de groei van Fondsen op naam, familie-fondsen en Corporate Foundations. Bedrijven gaan meer geven en sponsoren.

De Filantropische sector in Nederland

Het proces van een zich ontwikkelende filantropische sector levert twee soorten producten op: ten eerste een nieuwe sector met een eigen identiteit, een eigen cultuur, en, ten tweede, een netwerk van organisaties en personen (een eigen structuur).

Structurering van de Filantropische Sector

VFI	Beleid
FIN	Politiek
NGF	Gevende Publiek
DMSA	Ontvangende NonProfits
Kerkelijke Cie	
Geldwerving	
ISFG	

Om met het laatste, de structurering van de filantropische sector, te beginnen: één ding is er de afgelopen jaren bereikt: belangrijke spelers hebben zich in eigen kring georganiseerd: de VFI, het NGF, de Sectie Fondsenwerving van DMSA, de FIN, het ISFG, de Interkerkelijke Commissie Geldwerving. Ten tweede zijn er tussen deze afzonderlijke organisaties contacten gelegd, waardoor er een inter-organisatoneel netwerk is ontstaan. Voordat je je naar buiten toe, naar de maatschappij, naar het gevende publiek, naar het beleid, naar de politiek en naar de markt kunt presenteren, zul je eerst moeten weten wie je zelf bent.

organisatorisch gezien krijgt de sector al aardig "body".

Aan de andere kant: aan de zijde van het beleid, de politiek, het gevende publiek en de ontvangende partijen is nog niet alles in kannen en kruiken.

Het beleid is van oudsher bij de Ministeries van Justitie en VWS geconcentreerd; daar komt het Ministerie van Financiën nu bij. De andere vakministeries moeten nog wennen dat er zo iets als een filantropische sector bestaat. Met een eigen portemonnaie, een eigen beleid en prioriteiten. Een sector die onder meer geld steekt in vluchtelingen-hulp, in natuurbeheer, in musea, en in onderzoek.

De politiek wordt langzaam wakker; in september zal de Vaste Kamercommissie, mede naar aanleiding van de beleidsnotitie "Fondsenwerving voor goede doelen", zich over dit onderwerp buigen.

Het gevende publiek wordt met de zelf-regulering van de fondsenwerfers geconfronteerd, maar heeft zelf nog geen direct stem; bijvoorbeeld via de Consumentenbond.

De ontvangende partijen, de Nederlandse non-profit instellingen weten in hun werk de geldwerfers steeds vaker te vinden, maar op institutioneel niveau heeft deze relatie nog geen beslag gevonden.

De structurering van de filantropische sector intern is oorzaak en gevolg van een toenemende structurering van de omgeving van de sector. Dit geeft een noodzaak voor de branche-organisaties als zaakwaarnemers het collectieve belang van de sector te behartigen. Daartoe moeten zij wel materieel en financieel in staat worden gesteld door hun aangesloten leden.

Cultuurvorming binnen de Filantropische Sector

Eigen identiteit

Code en gedragsregels

Opleidingen (beginners; HBO, Universitair)

Onderzoek: evaluatie- en impactonderzoek

Wetenschappelijke steun: Leerstoel/Center

Ik ga nu in op de cultuurvorming binnen de filantropische sector. Binnen de branche-organisaties is - en wordt - hard gewerkt

aan gemeenschappelijke gedragsregels en procedures. Met als zichtbare resultaten onder meer het instellen van een code. Het aardige van een code is dat deze een functie naar buiten heeft, maar zeker - en vooral ook - naar binnen.

De filantropische sector is druk doende haar eigen identiteit te scheppen; door ervaringen uit te wisselen, door discussies over vertoond gedrag van leden, door workshops, internationale contacten en opleidingen. Met het groeien van de professionele identiteit, ontstaat, wat ik elders heb genoemd: een professionele marktorde: het doen en laten van de fondsen en fondsenwerfers wordt door eigen regulering bewaakt. Van groot belang hiervoor zijn gemeenschappelijke opleidingen. Het is daarom verheugend te melden dat met het standaardiseren van opleidingen ernst wordt gemaakt. Opleidingen voor beginners, opleidingen voor professionals alsook een universitaire opleiding "Philanthropic Studies". Vanuit de universiteit proberen wij hier ondersteuning te bieden.

Een zelfbewuste professie is een zelfkritische. Van groot belang voor het vergroten van de deskundigheid is derhalve de evaluatie van het werk van de fondsen cq. de fondsenwerving. Het is eveneens verheugend te zien dat de aandacht voor evaluatie- en impactonderzoek groeiende is.

Zowel voor de identiteitsvorming, voor de scholing als voor het onderzoek kan steun worden gezocht in wetenschappelijke kring. Elke belangrijke maatschappelijke activiteit (of het nu onderwijs betreft of gezondheidszorg en dus ook filantropie) heeft behoefte aan een wetenschappelijke bovenbouw. Het is verheugend te melden dat de leerstoel Filantropie, sponsoring en vrijwilligerswerk er nu zeer binnenkort is en dat er een Center for the Study of Philanthropy bestaat. Deze kunnen er mede toe bijdragen dat u uw werk kunt doen, en, wellicht meer onderbouwd dan voorheen. Het professionaliseren van de filantropische sector mag overigens niet leiden tot wat tot de kwalijke kanten van professionaliseren wordt gerekend: de professie als de samenwerking tegen leken. Mag het Nederlandse publiek niet erg gecharmeerd zijn van een

bureaucratie; het gevende publiek zit echt niet te wachten op een charitocratie. Het gevende publiek heeft er recht op te weten wat er gebeurt, en het zou zo prettig zijn als zij een half jaar na de grote TV-acties mag vernemen wat er in Turkije, in Honduras en in Enschede met de vele miljoenen is gedaan. De politiek/het beleid moeten weten waarvoor de fiscale uitzonderingspositie verleend wordt. Al deze punten verwijzen naar de doelen waarvoor de filantropische sector in het leven geroepen is. Want, ook al zijn wij al georganiseerd, en doen wij ons werk goed, dan blijft toch de voornaamste vraag of wij met onze goede inspanningen bereiken wat wij nastreven te bereiken. Worden mensen geholpen; gaat het beter met het milieu? Het publiek verwacht een realistisch beeld: een fondsenwerfer moet ook leven en een fondsenwervende instelling kost ook geld. Op dit punt zou enige ontmythologisering, mits zorgvuldig uitgevoerd, geen kwaad kunnen.

Philanthropy for what?

Vorig jaar, in 1999, werd in de VS na 25 jaar weer een Assembly on Philanthropy, een nationale vergadering gehouden. Ook daar kwam de vraag naar de doelen voor de 21 eeuw aan de orde. Ik citeer: "We focused particularly on eight areas. Goals formulated by Assembly on Philanthropy, 1999

- 1 poverty and social injustice;
- 2 educational quality and accessibility;
- 3 health;
- 4 vitality of the family;
- 5 strengthening civil society;
- 6 contribution of the arts to the quality of life;
- 7 local, national and transnational issues;
- 8 access to opportunities afforded by new technologies" (Clotfelter and Ehrlich 1999: x-x1)

In veel van deze doelen zullen wij ons herkennen. Bepaalde missen wij, zoals international aid and development.

Op al deze terreinen zijn ook de Nederlandse overheid en de markt actief. De filantropische sector zal haar doel der-

halve op een filantropische manier dienen te realiseren: medemenselijkheid en compassie; waardigheid en respect; geloof in de menselijke ontwikkeling, om enkele steekwoorden te noemen.

Filantropie en Sponsoring in de 21e eeuw

Filosofie
Verantwoording
Legitimatie
Kwaliteit
Opleiding

Ik waag mij nu aan een blik naar de toekomst. Fondsenwerfers en fondsen zijn goed op weg. Ik citeer uit het handboek der organisatie-sociologie: "Conform de voorspellingen blijkt inderdaad officiële erkenning als charitatieve organisatie een duidelijk, significante samenhang te vertonen met levensvatbaarheid" (Lammers et al. 2000: 430). Het gaat derhalve om legitimering en legitimatie.

Naast een structuur, kan geen enkele organisatie, dus ook geen filantropische sector zonder doel en zonder missie. Legitimering en legitimatie vragen de grootste aandacht. Aan een filosofie, en aan de verdere ontwikkeling van een eigen zelfstandige identiteit van de Nederlandse filantropische sector zal gewerkt moeten worden. Los van enerzijds de overheid en los van anderzijds de markt. Met een heldere omschrijving waar het uiteindelijk allemaal om te doen is: betrokkenheid bij anderen, bij de maatschappij. Het ziet ernaar uit dat hier een belangrijke opgave voor de komende tijd ligt. Verantwoording afleggen van wat je doet. Dat is de tweede pijler voor legitimatie. Evaluaties en impact-onderzoek zullen meer aandacht vragen. De derde pijler is kwaliteit en deskundigheid van de mensen en instellingen die dit werk doen. Gemeenschappelijke opleidingen en geautoriseerde handboeken zijn hiervoor belangrijke basisvoorwaarden.

Wat betreft de structurele kant twee opmerkingen. Ten eerste zal de collectieve strategie van de filantropische sector versterkt moeten worden vanwege de toename van vragen vanuit de omgeving, vanuit

kortweg het publiek en de politiek. Daartoe zullen de vertegenwoordigers van de branchorganisaties in staat moeten worden gesteld.

Mijn tweede opmerking over de structuur van de filantropische sector is van een heel andere orde. Nederland kent vreemd genoeg geen zogenaamde "Community Foundations". Dit zijn flexibele lokale organisaties "that work to improve the quality of life in a community by collecting, managing and distributing charitable resources" (Sacks 2000: 1). "Where both independent and corporate foundations receive their funds from a single source, community foundations receive them from a number of sources in a given community" (Salamon 1999: 27). De overheid voert het grote stedenbeleid uit, in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven. Wat vindt u van het idee dat de particuliere fondsen lokaal een extra structuur, flexibel, "a vehicle", zoals men in de Verenigde Staten zegt, naar plaats en situatie verschillend, in het leven roepen. Onder welke naam? Ik doe een suggestie: lokale gemeenschapsfondsen. Te beginnen als experiment in enkele gemeenten?

Deze conferentie gaat vooral over geld; volgend jaar, in 2001 is Nederland gastland voor het UN-Year for Volunteers. Dan komen de bijdragen in tijd aan bod, de resultaten van deze conferentie kunnen daar naar voren worden gebracht. Aan het slot van de 20e eeuw hebben sponsoring en geldwerving ten behoeve van maatschappelijke en sociale doelen een enorme groei doorgemaakt. Het eerste decennium van de 21e eeuw zal bestaan uit het stabiliseren en kanaliseren van deze "uitbarsting". Dit kan middels professionalisering, waardoor een professionele markt ontstaat. Deels gaat dit gepaard met onmythologiseren van het goede doel. De eigen identiteit, de filosofie kan – en zal – dit hiaat opvullen.

(Theo Schuyt, adres: GIN, VU, Fac. SCW, De Boelelaan 1081c
1081 HV Amsterdam. Secr. Mevr. B. van den Akker-Schouten, 020-4446806, fax: 020-4446810; e-mail: thnm.schuyt@scw.vu.nl; bim.schouten@scw.vu.nl; gin@scw.vu.nl)

Literatuur:

Clotfelter, Ch. T. and Th. Ehrlich (ed.) (1999). *Philanthropy and the Nonprofit Sector in a Changing America*. Indianapolis, Indiana University Press.

Fondsenwerving voor goede doelen. (1999). Ministerie van volksgezondheid, Welzijn en Sport, Ministerie van Justitie. Den Haag: Ministerie VWS, Directie Sociaal Beleid.

Lammers, C.J., A.A. Mijs, W.J. van Noort. (2000). *Organisaties vergelijkenderwijs*. Utrecht. Het Spectrum.

Sacks, E.W. (2000). *The Growth of Community Foundations Around the World*. Washington DC: Council of Foundations

Salamon, L.M. (1999). *America's Nonprofit Sector. A Primer*. New York: Foundation Center.

Schuyt, Th. (red.). (1999). *Geven in Nederland*. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

□

"En ze leefden nog lang en gelukkig..."

Stedelijke Vernieuwing een sprookje?

Op vrijdag 24 november organiseren Woonbond en LSA een landelijke dag over de vernieuwing van woonwijken die nu in veel steden in volle gang is. Het gaat er op deze dag allereerst om dat de deelnemers inzicht krijgen in het verloop van dit proces in de praktijk in de verschillende delen van het land. Wat gaat er goed en wat slecht, en wat is daar voor anderen van te leren. De invalshoek is wonen. Het tweede deel van de dag kijken we in de toekomst, naar de resultaten van de vernieuwing en de veranderingen die zich op de woningmarkt aan het voltrekken zijn en wat dat voor huurders kan betekenen. Het spreekt vanzelf dat op deze dag de positie en rol van bewoners van wijken die aan vernieuwing toe zijn centraal staat.

Inhoud programma

Het traject van vernieuwing wordt (meestal) in drie stukken geknipt, net als het programma van deze conferentie.

1. Planvorming: de motivatie om een wijk ingrijpend te vernieuwen, afspraken over besluitvorming, de keuzes en dilemma's waar bewoners voor geplaagd worden, de invloed van bewoners, hoe je het contact met je achterban goed regelt, wat is nu eigenlijk interactieve beleidsvorming en hoe zit dat met een sociaal plan.

2. Uitvoering: hier spelen zaken als maatregelen die nodig zijn om de wijk leefbaar te houden tijdens de verbouwing, de controle op de naleving van het sociaal plan. Wat te doen met tussentijdse veranderingen en het nakomen van afspraken, over een lange periode.

3. Resultaten en toekomst: omdat het nog nergens echt klaar is, kan het sprookje nog niet aan de realiteit worden getoetst. Wel zijn er aanwijzingen. Recent onderzoek komt aan bod waarin de ervaringen van bewoners die gehuisvest zijn in kaart gebracht zijn. Ook willen we in beeld krijgen wat de positie van de huurder van de toekomst zal zijn. Aan het woord

komen staatssecretaris J. Remkes, verhuurder Jim Schuyt, en sociale wetenschapper Jan Willem Duyvendak. Hun uitspraken worden weer door een panel van politici en andere deskundigen samen met de deelnemers in de zaal gewogen.

Deze dag is voor bewoners en beroepskrachten die bij stedelijke vernieuwing betrokken zijn is dit een uitstekende gelegenheid om eigen ervaringen te spiegelen aan die van anderen en daarmee hun kennis op dit gebied te vergroten.

Aanmelding

Het wordt gehouden op vrijdag, 24 november in Den Haag, in het Stadhuis van 10.30-16.00 uur, op steenworp afstand van het Centraal Station. Aanmelden kan via e-mail of via tel. 070-3804431, vragen naar Sanja Swarts of Diana van Oort. Deelname kost voor bewoners € 50, en voor iedereen die beroepshalve deelneemt € 100, - □

LSA

door Fenny Gerrits

en

Met Stad en Land biedt MO/Samenlevingsopbouw een rubriek waarin de lezer geïnformeerd wordt over samenlevingsopbouw-relevante nieuwsfeiten uit met name de regionale en plaatselijke (dagblad-)pers. Attendingen voor deze rubriek zijn welkom: stuur het betreffende (kranten-)knipsel onder vermelding van de naam van het blad en de datum in aan de redactie van MO/Samenlevingsopbouw, Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag, of zet het op de fax: 070-380 9973.

Hilversum

De gemeente Hilversum wil met het project 'Sport om de Hoek' de leef- en woonomgeving verbeteren. Het project duurt zes jaar en is de eerste twee jaar op Hilversum-Oost en -Noord gericht. Het project wordt in het kader van 'breedtesport' gesubsidieerd door de rijksoverheid. In samenwerking met onder meer sociaal-cultureel werk, onderwijs en politie (een link met andere beleidsterreinen is een van de voorwaarden van de rijksoverheid) worden in Hilversum-Noord en -Oost sportactiviteiten georganiseerd. Na twee jaar is overigens de rest van Hilversum ook aan de beurt.

Volgens beleidsambtenaar Netty Wesly van de dienst maatschappelijke ontwikkeling van de gemeente is het de bedoeling dat de activiteiten zo laagdrempelig mogelijk zijn. "Door activiteiten op bijvoorbeeld trapveldjes, schoolpleinen of in een gymzaal in de buurt te houden en niet op een sportpark verder weg van de buurt of wijk", licht ze toe tegenover de **Gooi- en Eemlander** (11 augustus 2000).

Dat Noord en Oost probleemwijken zijn, wil Wesly echter geenszins beweren. "Die hebben we in Hilversum ook niet echt. Het gaat om wijken waar weinig openbare ruimte is, een lagere sociale opbouw heeft en over het algemeen wat kleinere huizen, waaruit misschien meer maatschappelijke problemen kunnen voortvloeien."

Het is de bedoeling dat 'Sport om de Hoek' ertoe bijdraagt dat maatschappelijke problemen worden opgelost. "Los van het feit dat sporten op zichzelf ook leuk en gezond is." Wesly noemt vereenzaamde mensen en rondhangende jongeren als voorbeelden van de doelgroep van het project. Het pro-

ject moet zo spoedig mogelijk van start gaan. Mogelijk kunnen de eerste activiteiten nog dit jaar worden gehouden, verwacht Wesly. Een dezer dagen verschijnt de vacature voor de werving van een sportcoördinator, die de 'spin in het web' moet worden van het project.

Amsterdam

Daklozen staan in de rij voor het krijgen van een vaste vriend(in). Er is onder de meestal mannelijke daklozen behoefte aan met name vrouwelijk gezelschap. Het zogenaamde buddyproject, waarbij inwoners van de hoofdstad zich vrijwillig aanmelden als gezelschap voor een dakloze, is daarmee een groot succes. De koppels van daklozen en vrijwilligers gaan bijvoorbeeld samen naar Artis, de dokter of pikken een terrasje. Volgens coördinatrice Ciska Jansen van stichting de Bres tegenover **De Telegraaf** (17 augustus 2000), zijn de daklozen zo enthousiast over het contact met 'gewone mensen' dat er een wachtlijst is ontstaan: "Toen we een jaar geleden het buddyproject startten, waren er meer vrijwilligers dan aangemelde daklozen. Inmiddels is het de omgekeerde wereld en hebben we tegenwoordig zelfs een wachtlijst van daklozen die een vriend willen hebben. Vooral vrouwen zijn in trek."

Als vrijwilligers met een dakloze op stap gaan, krijgen ze een sociale kaart mee waarop gegevens van hulpverlenende instanties staan vermeld. Jansen: "Geeft een daklozen – tijdens bijvoorbeeld een wandeling of bioscoopbezoek – aan wel weer eens naar de tandarts te willen gaan, dan kan de vrijwilliger gebruik maken van die sociale kaart."

Uit het buddyproject blijkt dat daklozen met name het reguliere sociale contact missen. Jansen: "Vriendschap wordt het meest ontbeerd. Ook daklozen hebben behoefte aan aandacht. Ze blijken het vreselijk te vinden dan niemand ze meer ziet staan. De uitstapjes en het contact maken hun bestaan draaglijker."

Het buddyproject is zo succesvol dat de eerste dakloze dankzij het contact met een vrijwilliger van de Bres niet meer op straat leeft, maar inmiddels weer een normaal leven is gaan leiden. Ook in Utrecht is men gestart met een buddyproject. Elke vrijwilliger krijgt een onkostenvergoeding van f 35,- in de maand voor de wekelijkse uitstapjes.

Amsterdam

Onder de kop 'Herriemaker krijgt geen huis in Bijlmer' meldt **het Parool** (26 augustus 2000) dat de vernieuwing van de Bijlmer dreigt een tweedeling te veroorzaken. Mensen met 'een slecht verleden' worden uit de laagbouw geweerd en belanden in veel gevallen in de flats die niet worden gesloopt. Woonstichting Patrimonium is verplicht alle bewoners van de te slopen flats te herhuisvesten. Om de laagbouw, uithangbord van 'de Nieuwe Bijlmer', te behoeden voor ongewenste huurders, hanteert de stichting sinds kort strenge uitsluitingregels: huishoudens met ook maar een maand huurachterstand worden niet tot de laagbouw toegelaten. Ook huurders die in het verleden zo veel overlast – herrie, geweld, ongedierte, drugsbezit – veroorzaakten dat de politie een dossier over hen heeft, kunnen een rijtjeshuis in de Bijlmer vergeten.

Zo'n dertig procent van de huishoudens in de Bijlmerflats - in totaal nog een kleine tienduizend - kampt met huurachterstand, de helft daarvan zelfs al langere tijd, soms zelfs meerdere maanden. Enkele tientallen andere huurders (exacte cijfers ontbreken), zorgden in het verleden voor ernstige overlast. Willem Kwekkeboom, projectleider van de Bijlmer, spreekt van 'een hogere concentratie van mensen met een slecht verleden' in de flats die overblijven, maar wil de problematiek ook relativeren. "De Bijlmerbewoners worden ook in andere delen van de stad, Noord, geplaatst. In het algemeen geldt dat dertig procent van de mensen uit de gesloopte flats uiteindelijk in andere Bijlmerflats komt."

De laagbouw in de Bijlmer is een enorm succes. De belangstelling voor de rijtjeshuizen is overweldigend; bewoners ervan zijn uitgesproken tevreden. In 2006, is de planning, bestaat bijna zestig procent van alle 12.500 Bijlmerwoningen uit laagbouw.

Deventer

Eigenlijk was Knutteldorp al af toen fase vier van de nieuwbouw werd afgerond. De herbouw van 8 woningen aan de Gorsksestraat werd later aan het programma toegevoegd. Tot tevredenheid van de bewoners, onder wie het echtpaar Kersten. Ook zij vonden het geen gezicht, dat rijtje oude huizen aan de rand van het nieuwe Knutteldorp. Inmiddels is de nieuwbouw, een dag voor de bouwvakvakantie, tot aan de verdiepingsvloer gevorderd.

Het echtpaar Kersten - 42 jaar geleden getrouwd en al even lang woonachtig in Knutteldorp - zal niet naar hun oude stek terugkeren. Ze kozen voor een woning aan de rand van Knutteldorp, aan de Mr. De Boerlaan. Omdat het uitzicht hen daar beter bevalt en er meer te beleven is. "De kinderen raadden het ons af, vanwege het verkeerslawaaï op de Boerlaan. Maar daar hebben we geen last van, ons nieuwe huis is goed geïsoleerd."

Volgens de heer Kersten in het **Deventer Dagblad** (26 juli 2000) waren de oude woningen hard aan vervanging toe.

"Knutteldorp nogmaals renoveren zou weggegooid geld zijn geweest. De huizen waren op, dat constateerden we als bewonerscommissie al in 1988. Nieuwbouw was de beste oplossing, maar voordat je iedereen op een lijn hebt. Daar gaan heel wat jaren overheen."

Het lukte desalniettemin om de gemeente en de woningcorporatie voor het idee te winnen en in 1995 werden de eerste huizen gesloopt. Bewoners mochten zelf kiezen waar ze na de nieuwbouw wilden wonen. De oudste bewoners hadden de oudste

rechten en dus de eerste keus. Een groot aantal van de ouderen koos voor het gemak van een appartement in het complex aan de Zuidkant van Knutteldorp

Uit cijfers van de Woonunie, eigenaar van de woningen in Knutteldorp, blijkt dat 50 tot 70 procent van de bewoners zijn oude buurt trouw bleef. Kersten denkt dat de groep die wel vertrok vooral bestaat uit 'jongeren'. "De huren zijn flink opgetrokken, soms wel tot duizend gulden per maand. Dan kan het voordeliger zijn om elders iets te kopen. Oudere bewoners zijn hier veelal wel gebleven."

De herbouw van Knutteldorp, genoemd naar de architect die in de jaren twintig het tuindorp nabij de IJssel ontwierp, nam vijf jaar in beslag. Er werden 329 woningen gesloopt, daarvoor in de plaats kwamen 313 nieuwe woningen terug. De sloop en nieuwbouw zorgde volgens het echtpaar Kersten voor overlast maar daar viel mee te leven. In hun beleving was het vooral een stoffige periode, die overigens ook veel vertier met zich meebracht; er viel plotseling van alles te beleven in Knutteldorp. Nu de bouwvakkers en hijskranen zo goed als verdwenen zijn en de rust terug gekeerd, is er reden om feest te vieren.

Utrecht

De Staatsliedenbuurt in Utrecht heeft vanaf 27 augustus de beschikking over een gloednieuw buurtcentrum en wijkservicepunt De Leeuw. In het buurtcentrum is plaats voor activiteiten voor buurtbewoners van alle leeftijden. In het wijkservicepunt kunnen wijkbewoners onder meer terecht met vragen over groenvoorzieningen, speelplekken, veiligheid, wonen, verkeer, parkeren en plannen in de wijk. Het wijkservicepunt in het gerenoveerde gebouw van de voormalige De Leeuwsschool aan de Samuel van Houtenstraat is uniek in Nederland. Niet eerder werkten vijf verschillende partners samen in een buurtcentrum. Het om de welzijnsorganisatie UNO-Centrum, de politie, Mitros wonen, het wijkbureau noordoost en het bewonerscomité Staatsliedenbuurt. Bewoners uit de buurt die bijvoorbeeld vragen hebben over hun huurwoning van Mitros hoeven nu niet meer naar het Mitros-kantoor, maar kunnen daarvoor terecht in De Leeuw, waar Mitros een eigen kantoor heeft, volgens het **Utrechts Nieuwsblad** (17 augustus 2000).

Harry Dommerholt en Marc van Zon, beide projectleiders in De Leeuw kunnen bijna niet wachten op de opening van het buurtcentrum-wijkservicepunt. "Het is een prachtig gebouw en het staat precies op de goede plek in de wijk", zegt Van Zon. "Er gebeurt hier de komende jaren enorm veel. Denk

maar aan de nieuwbouw op de Troelstralaan en de Draaiweg." Bovendien staat De Leeuw precies tussen buurten waar achterstand weggewerkt moet worden (zoals de Troelstralaan), en Tuinwijk waar nauwelijks sprake is van sociale problemen. "Dat is de charme van het welzijnswerk in de wijk Noordoost", reageert Dommerholt. De oude De Leeuwsschool is blijven staan, maar door de 3,9 miljoen kostende renovatie lijkt het alsof er een heel nieuw gebouw is verrezen in de Staatsliedenbuurt. Aan het schoolgebouw zijn nieuwe vleugels gebouwd. De schuin aflopende daken, het glas en daarvoor veel lichtinval springen in het oog. Op de begane grond is er een grote ontmoetingsruimte, waar ook de leestafel staat en twee terminals waar bezoekers kunnen internetten. In de nieuwe kantoorruimten werken ongeveer veertig medewerkers van de instanties die actief zijn in De Leeuw. Op de begane grond zit ook peuterspeelzaal Het Leeuwkje, een speel-o-theek en afgeschermd het tienercentrum voor jongeren uit de wijk. In de grote kelder is er een soosruimte en oefenruimte waar muziek kan worden gemaakt. "En dat kan lekker hard", zegt Dommerholt, "want het ligt ondergronds en de muren en deuren zijn goed geïsoleerd."

Almere

Een modern gezondheidscentrum, een unit met zes huisartsenbedden, zes woningen met ieder zes bewonersplaatsen voor dementerende ouderen, twaalf plekken voor verpleeghuispatiënten die vanwege lichamelijke problemen verzorging nodig hebben, negentien plaatsen voor verzorgingsbehoefte ouderen, 40 zorgwoningen, ruimten voor dagbehandeling en dagopvang, een internetcafé-restaurant, fitness- en activiteitenruimten en diverse voorzieningen voor oudere wijkbewoners.

Dat is het scala aan voorzieningen dat het unieke samenwerkingsproject Archipel in Almere-Stad gaat bieden. Eind juni werd het fundament voor dit centrum gelegd, volgens **de Telegraaf** (1 juli 2000). Tot genoegen van huisarts en centrummanager Herman Linzel. Hij houdt zich vanaf 1986 bezig met het ontwikkelen van een nieuwe visie op de zorg voor ouderen.

De zorgvraag van de bewoners in de wijk en in de Archipel staat centraal. Gezondheidszorg, wonen en welzijn vanuit een gebouw biedt de mogelijkheid flexibiliteit en continuïteit van zorg te waarborgen. "De gezondheidszorg in Nederland kenmerkt zich nog steeds door de afgebakende terreinen," legt Herman Linzel in zijn spreekkamer in een noodgebouw vlakbij de bouwplaats voor het nieuwe centrum uit.

"Dat geldt zowel voor financieringsstromen als voor het werkgebied van de hulpverleners. Neem de zorg die door huisarts of verpleeghuisarts wordt geboden.

Momenteel is een discussie gaande waar de grens hoort te liggen. Onzin. Het is veel beter om te bekijken hoe je elkaar kunt aanvullen en van elkaars deskundigheid gebruik kunt maken. Reden dat in ons centrum het medisch team bestaat uit vijf huisartsen en een verpleeghuisarts."

Bewust is gekozen voor de naam Archipel. In de eerste plaats verwijst de naam naar de eerste dichtbundel van de Nederlandse schrijver J.J. Slauerhoff. Voor alle duidelijkheid: zorg- en wooncentrum Archipel verwijst aan de J.J. Slauerhoffstraat. Tevens duidt de naam op een groep eilanden die weliswaar ieder verschillend zijn, maar desondanks bij elkaar horen. Het centrum is een project van de Zorggroep Almere, Woonzorg Nederland en woningbouwvereniging Groene Stad Almere.

Herman Linzel benadrukt dat de verschillen de voorzieningen zoals het internetcafé open staan voor oudere bewoners uit de wijk. "Ook hopen we dat jongeren een bezoekje willen brengen aan dit café en hun kennis op het internet over willen brengen op de ouderen."

Nijmegen

De gemeente Nijmegen wil proberen centraal in de stad een multifunctioneel gebouw te realiseren waarin zwerfers zowel incidenteel als vast kunnen slapen, overdag kunnen verblijven en van diensten gebruik kunnen maken. Doel is daardoor de overlast die de zwerfers veroorzaken terug te brengen tot een acceptabel niveau. Het slaaphuis is bedoeld voor mensen die in de bestaande voorzieningen niet terecht kunnen of er geen gebruik van willen maken. Het moet centraal liggen, laagdrempelig zijn en de politie in staat stellen om straatlappers te verwijderen. Volgens de **Gelderlander** (20 juli 2000) moet het Sociaal Pension aan zo'n 25 daklozen met chronische psychiatrische problemen of verslavingsproblemen meer blijvend onderdak bieden. Het gaat daarbij om daklozen die niet op straat te behandelen zijn en in de bestaande opvangvoorzieningen voor veel overlast zorgen.

In Nijmegen zorgt volgens de politie een groep van zo'n veertig daklozen, die steeds van samenstelling wisselt, voor overlast. Ze maken zich schuldig aan openbare dronkenschap, gebruik van harddrugs in portieken en op straat, samenscholing, slapen in portieken en trapportalen, bedelen, dealen, winkeldiefstal, het lastigvallen van passanten en het bevullen van de openbare weg

Probleem is dat het aantal overlastveroorzakende daklozen volgens de gemeente toeneemt, terwijl bij de doorsnee burger de tolerantie voor afwijkend gedrag afneemt. Vanwege volte in de andere opvanghuizen slapen permanent ongeveer 23 daklozen op straat.

Mensen ergeren zich daaraan, en ook aan het gebruik van drugs op straat. Vandaar dat de gemeente ook een gebruikersruimte in wil richten.

Ook wil Nijmegen een 'zorgmakelaar' gaan aanstellen, die de door verschillende instanties aangeboden hulp op elkaar afstemt. Verder wil de gemeente een belangenbehartiger voor de zwerfers aanstellen.

De gemeente wil de daklozen ook meer op hun gedrag aanspreken: dus straffen als ze iets verkeerd doen en belonen – bijvoorbeeld via hun uitkering – voor goed gedrag. Daklozen die regelmatig delicten plegen, zullen eerder dan nu worden gedwongen iets aan hun problemen te doen. Om meer onderling begrip te kweken, zullen daklozen voortaan geregeld om hun mening worden gevraagd, net als buurtbewoners die last hebben van het gedrag van de daklozen. Vooralsnog wordt dertig mille uitgetrokken om de maatregelen nader uit te werken.

Arnhem

Als in 2002 de prostitutie uit de Arnhemse Spijkerbuurt verdwijnt, moet het afgelopen zijn met de overlast die bezoekers en drugsgebruikers veroorzaken. Maar de bewoners kunnen niet nog twee jaar ellende in hun buurt verdragen en eisen nu maatregelen van de gemeente.

Frans van Gurp draait zich niet eens meer om als achter hem een junk plotseling vreselijk begint te schreeuwen en tegen een voorbijganger gilt dat hij hem, Joost mag weten waarom, nog wel eens te pakken krijgt. Het lid van het actiecomité Spijkerbuurt heeft wel gekkere dingen meegemaakt op straat volgens het **Algemeen Dagblad** (28 augustus 2000). Wanneer de broodmagere man vervolgens zonder enige aanwijsbare reden naar de dichtstbijzijnde prullenbak loopt en deze op een paar welgemikte trappen onthaalt, moet Van Gurp zachtjes lachten. Welkom in de Spijkerbuurt. De bewoners zijn niet anders gewend. Het wemelt van de drugsgebruikers in deze wijk en ze zijn nu eenmaal nadrukkelijk aanwezig. En daarom voeren de bewoners actie, zoals ze dat vier jaar geleden ook al deden. Toen met succes. Ze kregen gerealiseerd dat de prostitutie zich beperkte tot drie straten die werden afgesloten voor autoverkeer. Bovendien kreeg de politie wat ruimere middelen van de gemeente, zodat zes man extra op de been konden worden

gebracht. De vreugde duurde precies twee jaar. Toen verdween de speciale patrouille weer en sindsdien floreert de drugshandel al nooit tevoren. De gemeente heeft op een industrieterrein wel al een afwerkplaats gecreëerd, maar de hoertjes zoeken hun klanten nog steeds in de Spijkerbuurt, in de volksmond doorgaans Spijkerkwartier geheten. Volgens een raadsbesluit moet in december 2002 de prostitutie definitief zijn verdwenen en de bewoners hopen dat de dealers dan mee verhuizen, maar zo lang wenst niemand meer te wachten. Om aandacht voor de zaak te krijgen, hield de buurt de actie 'Huiskamer op straat'.

Mensen zaten met hun spullen buiten om te laten zien dat de straat ook van hen is. Maar ze twijfelden of de gemeente wel naar hen wil luisteren.

Officieel is er in de Spijkerbuurt een samscholingsverbod, maar het lukt de politie niet daar strikte controle op uit te oefenen. De paar keer dat ze wel komt kijken weten de samscholers het al van te voren. "Dan staat er een hele groep, bijvoorbeeld bij de coffeshop hier, die plotseling uit elkaar stuift. Dan hebben ze net een seintje van iemand gekregen en komt er inderdaad een auto de hoek om. Als de politie dan weer weg is, komen ze van alle kanten terug."

VAKCONFERENTIE OPBOUWWERK 2000

Donderdag 16 november

Wonen en herstructureren in de 21e eeuw
Directoraat-Generaal Volkshuisvesting VROM

Opbouwwerk in de 21e eeuw

Prof. Dr. Herman Baert (Universiteit Leuven):
profiel en prioriteiten van het opbouwwerk in Vlaanderen
Prof. Dr. Jan Willem Duyvendak (Erasmus Universiteit):
profiel en prioriteiten van het opbouwwerk in Nederland

Pink elephants always stick together

HSA001000163
174
Tijdschriften MO

In dit nummer

- Locale actie gezondheid en milieu
- Segv: kijk vooruit en doe wel
- Onderzoeksrapport vrouwenhulpverlening
- Vooraanmelding ZON
- Nieuwe publicaties

Locale Actie Gezondheid en Milieu

Ter gelegenheid van het eerste lustrum van de Stichting Meldpuntennetwerk Gezondheid en Milieu werd op 18 april j.l. in Utrecht de conferentie Locale Actie Gezondheid en Milieu gehouden. De Stichting Meldpuntennetwerk is een non-profitorganisatie die zich ten doel stelt milieuproblemen te signaleren, gezondheidsklachten te registreren en de communicatie tussen overheden, burgers en milieuvervuilers te bevorderen. De conferentie was tevens het sluitstuk van een twee-jarig communicatieproject, waarin samen met burgers, overheden en instanties een opzet is gemaakt voor de aanpak van lokale milieuproblemen die gezondheidsklachten zouden kunnen veroorzaken.

Mispunten en successen

Op de conferentie werden de belangrijkste knelpunten op het gebied van lokale milieupolitiek geïnventariseerd. Op de eerste plaats doen die zich voor op het gebied van de regelgeving, die onvoldoende is of waarvan de handhaving faalt. Onderzoek naar milieubelasting blijkt vaak goed te zijn. Zo is veel emissieonderzoek niet objectief, is er vaak sprake van diffuse verontreiniging en wordt er soms een verkeerde meetmethode gehanteerd. Belangenverstrengeling speelt soms een rol. Zo werd

bijvoorbeeld een woningbouwvereniging door de autoriteiten de hand boven het hoofd gehouden. In een ander geval vormden provincie en bedrijven een machtsblok. Op het gebied van communicatie is er veel mis. Burgers werden aan het lijntje gehouden. Bepaalde informatie werd achtergehouden. Ten slotte werd geconstateerd dat het heel moeilijk kan zijn de relatie tussen gezondheidsklachten en milieu te bewijzen. Gelukkig konden ook vele successen vermeld worden. Druk van bewoners, al dan niet georganiseerd in werkgroepen en platforms, zorgde er voor dat onderzoek werd afgedwongen, sanering werd toegezegd en rapporten werden geproduceerd. In een geval kon de uitbreiding van een stort worden tegengehouden en in een ander geval kwam er procesbewaking. Procedures rond vergunningenbeleid en handhaving van regelgeving werden gewonnen. Wetenschapswinkels, universiteiten en wetenschappers boden ondersteuning. Aandacht van de media bleek ook vaak positief uit te pakken.

Zorg om het ongeboren kind

Professor Janna Koppe, neonatologe en voorzitter van de Stichting Ecobaby de schade die het ongeboren kind kan ondervinden van milieuvuiling. Sommigen schadelijke stoffen als dioxinen worden in de loop der jaren in het lichaam van de moeder gestapeld. Via de placenta bereiken deze stoffen ook het ongeboren kind. Na de geboorte worden deze stoffen via de moedermelk doorgegeven. Daarom zou bij normstelling en emissiebeleid het voorzorgprincipe moeten worden toegepast op alle stoffen die zich in het lichaam opstapelen.

Reden tot ongerustheid

Professor Lucas Reijnders hield de nonchalance van met name de ministeries van VWS en VROM met betrekking tot milieubelasting. Ook lagere overheden voelen zich niet geroepen milieuproblemen echt aan te pakken. Een aantal stoffen stapelen zich op in atmosfeer, bodem en oceanen. Het milieu

wordt pas schoner als de toevoeging van deze stof fen drastisch wordt teruggebracht. De afbraak van ozonlaag, het broeikaseffect, lawaai, oxidanten en fijn stof in de lucht veroorzaken aantoonbare gezondheidsschade. Hoogstwaarschijnlijke schadelijke invloeden van hoogspanningsleidingen, blootstelling aan cocktails van industriële- en verkeersemissies worden genegeerd. Bestuurders zouden niet moeten wachten tot een causale relatie tussen dergelijke cocktails en gezondheidsschade is aangetoond. Zo is de causale relatie tussen roken en longkanker ook pas in 1998 opgehelderd. De overheid zou moeten toegeven dat er veel (nog) niet bekend is en het voorzorgprincipe moeten toepassen.

Bekommernis over communicatie

Uit de forumdiscussie blijkt dat de bekommernis over de communicatie met de overheid algemeen is. Verbetering van deze communicatie is dringend noodzakelijk. Er moet meer wetenschappelijk onderzoek komen. De betrokkenheid van burgers moet meer aandacht en ruimte krijgen. Juridische ondersteuning is belangrijk. Ook ondersteuning door het opbouwwerk kan goed van pas komen.

Namens het landelijk bestuur van het Meldpuntennetwerk biedt Thea van der Wal een viertal protocollen/stappenplannen aan voor de aanpak van problemen van hinder door laagfrequent geluid, overlast door open haarden en houtkachels en problemen met lucht- en bodemvervuiling. Deze protocollen zijn voor burgers bedoeld en geven aan wat ze kunnen doen en bij welke instanties ze terecht kunnen met problemen op deze gebieden.

Pein

De conferentie werd besloten met het aanbieden van een petitie aan vertegenwoordigers van de ministeries van VWS en VROM. In deze petitie wordt aangedrongen op Nederlandse lokale en nationale actieplannen met betrekking tot gezondheid en milieu.

Informatie: Stichting Meldpuntennetwerk

Gezondheid en Milieu:

<http://www.ecomarkt.nl/milieu/sgm/index.html>

Studiemiddag Gezondheidspanels

Op 23 juni organiseerde ZorgOnderzoek Nederland een goed bezochte werkconferentie over gedragsgerichte gezondheidsbevordering bij sociaal-economische gezondheidsverschillen (segv). Dit najaar adviseert de commissie Alberda de minister over effectieve interventies om deze gezondheidsverschillen te verminderen. Als input voor dit advies dienen twaalf evaluatiestudies en een verzameling van adviezen uit het veld, waarvoor onder andere deze werkconferentie was georganiseerd.

Het aanwezige forum was zorgvuldig samengesteld om zo het rendement van de werkconferentie te vergroten. De doelgroep zelf was echter niet aanwezig. Daarmee is mijn eerste indruk verwoord. Zo'n werkconferentie in afwezigheid van de doelgroep heeft toch iets van 'praten over wat je met moeder tijdens de kerst aan moet'.

Maar de inleiding van Willy de Haes, adjunct-directeur GGD Rotterdam e.o., maakte veel goed. In zijn inleiding benadrukte hij het belang van community based programma's en hield hij een pleidooi voor een mix van een brede benadering (van individueel gedrag en de context waarin dat plaatsvindt) en smalle interventies (gericht op individueel gedrag). Daarmee gaf hij een passende voorzet voor een advies aan de minister. Wat betekent dat in de praktijk? Volgens De Haes moeten we beseffen dat mensen in etnische gemeenschappen leven en zich vooral in die context laten aanspreken. Zijn pleidooi: werk met kleinschalige en 'zeer nabije' werkvormen aan empowerment. Bevorder zelfwaardering en zelfrespect, en werk tegelijkertijd met overheidsinvesteringen aan concrete verbeteringen in de maatschappelijke context. In de daarop volgende discussie bleek dat je daarbij weinig kunt met een evidence based benadering (toch ook ons gedachtegoed?) en dientengevolge ook niet met daaraan verbonden onderzoeksmodellen (toch ook onze pre-occupatie?). Er zijn immers geen gepaste meetinstrumenten voorhanden.

Hans de Goei, directeur GGD Midden-Brabant, deed er nog een schepje bovenop. Naar aanleiding van praktijkervaringen met buurtgerichte interventies, pleitte hij voor het verlaten van de bekende en inmiddels versleten concepten. "Volg een beeld van waar je naar toe wilt, in plaats van vooraf uitgebreide discussies over visie te voeren," luidde zijn stelling. Dat betekent vooral investeren in interventies, en niet in nog meer onderzoek. Wat mij bijzonder aansprak was zijn roep om een grotere instroom van migranten in onze organisaties.

De werkconferentie leidde tot enkele adviezen onder de noemer 'wel doen' en 'niet doen', die uiteindelijk naar de commissie Alberda worden doorgesluist. Een voorbeeld: maak wél korte termijnplannen en doe aan snelle reproductie van succesformules. Werk niet aan vierjarenplannen, inclusief omvangrijke effectiviteitsstudies. Een ander advies: coach wél cultuur-eigen mensen, en laat niet alles door of via experts gebeuren. Nu maar hopen dat de minister wél doet.

Ries de Jong / hoofd gvo en preventie GGD Rivierland

Dit verslag verscheen eerder in Tijdschrift Gezondheidsvoorlichting (TGV), jaargang 17, nummer 7, september 2000. TGV is het vakblad over gezondheidsbevordering en preventie van het NIGZ. Het wordt uitgegeven door Uitgeverij SWP. Meer informatie via tgvd@nigz.nl."

In 1987 ontstond in Den Bosch-Oost, op initiatief van wijkbewoonsters en hulpverleners, het vrouwenhulpverleningsprogramma De Stroom. Doel was het, binnen de eigen wijk, hulp en steun bieden aan vrouwen met ernstige psychosociale problemen op meerdere levensgebieden. Het duurde tot 1990 voor het, door een particuliere gift, mogelijk was aan de slag te gaan. Daarna werden de kosten voor een periode van vijf jaar gedragen door een ziektekostenverzekeraar. Voor het jaar 2000 stelde de gemeente Den Bosch een subsidie ter beschikking.

De Stroom werd een succes. Steeds meer vrouwen nemen deel aan programma's van de Stroom. Bij het opstellen van die programma's werken ervaringsdeskundigen (wijkbewoonsters) en beroepskrachten van verschillende instanties samen. In 1999 kreeg De Stroom zelfs de Award "Health for All" van de WHO als het beste community-based project van Nederland. Vanuit andere wijken in Den Bosch kwamen in toenemende mate vragen om hulp en ondersteuning. Vrouwen uit aangrenzende wijken konden wel worden geholpen, maar het aantal vrouwen uit verdergelegen wijken werd bewust beperkt om het wijkarakter van De Stroom niet aan te tasten.

Financieel draagvlak

Het ontbreken van een structureel financieel draagvlak werd steeds meer als een probleem ervaren. De Gemeente Den Bosch gaf daarom opdracht tot een onderzoek om de resultaten van De Stroom in beeld te brengen. Dit onderzoek zou ook uitsluitsel moeten geven op de vraag of het mogelijk was de werkwijze van De Stroom in te voeren in andere wijken van Den Bosch om zo aan de vraag uit die wijken te kunnen voldoen.

Conclusies

De resultaten van De Stroom zijn aantoonbaar, zowel kwalitatief als kwantitatief. Met de Stroom-werkwijze worden vooral vrouwen bereikt met problemen die te licht zijn voor de tweede lijn, maar te zwaar voor de eerste lijn. Met de laagdrempelige werkwijze van De Stroom kan voorkomen worden (al kan dat nooit met harde cijfers worden aangetoond) dat vrouwen (her)opgenomen moeten worden of een beroep doen op vrouwenopvangvoorzieningen. Veel vrouwen kan een nieuw perspectief worden geboden. In andere Bossche wijken bevindt zich dezelfde doelgroep met dezelfde problemen. Bovendien bevinden zich in een aantal van die wijken instanties die heel goed de werkwijze van De Stroom zouden kunnen overnemen.

Informatie over het onderzoek bij:

LCO Zwolle

Postbus 1004

8001 BA Zwolle

Tel: 038-4232112

E-mail: Lco@lcoz.demon.nl

Vanaf heden stelt ZorgOnderzoekNederland de derde ronde voor deelprogramma 4 van het Programma Preventie open. Deelprogramma 4 heeft als doel om door middel van doelmatige projecten enerzijds en voorlichtingscampagnes anderzijds bij te dragen aan verbetering van de gezondheidstoestand van de bevolking.

Deze oproep tot vooraanmelding betreft uitvoeringsprojecten. Projecten in dit deelprogramma zijn gericht op het in de dagelijkse praktijk uitvoeren van interventies met bewezen effectiviteit, onder gelijktijdige evaluatie of monitoring. Alleen vooraanmeldingen op basis van dergelijke interventies maken kans op honorering.

De prioriteiten zijn:

- Bevordering van mobiliteit, zelfredzaamheid, veiligheid bij ouderen.
- Preventie van depressie en dementiesyndroom, versterking van zelfzorg en zelfredzaamheid bij ouderen.
- Implementatie van preventieprogramma's voor ouderen, het bereik van influenzavaccinatie en screening.
- Beweging bij ouderen.
- Samenhang tussen preventieprogramma's op nationale, regionale en lokale niveaus.
- Integratie van verschillende preventieprogramma's op individueel niveau.
- Preventie van seksueel geweld op lokaal/regionaal niveau.
- Preventie van gezondheidsproblemen bij allochtonen en het verminderen van sterfteverschillen tussen autochtone en allochtone kinderen.
- Veiligheid in de privé-sfeer voor (allochtone) kinderen en ouderen.

De settings gezonde school/gezonde schoolkantine, gezonde gemeente of wijk, gezonde sportclub en gezonde werkplek verdienen bij de uitvoering voorkeur.

Vooraanmeldingen kunnen tot uiterlijk 21 augustus 2000 worden ingediend.

Een programmabeschrijving en de vooraanmeldingsdiskette kunnen worden aangevraagd bij Ciska Rekvelt, programmasecretaresse Preventie van ZorgOnderzoekNederland, Postbus 84129, 2508 AC Den Haag, telefoon (070) 306 82 38, fax. (070) 306 82 98, e-mail: ciska.rekvelt@zon.nl

Voor meer informatie over deelprogramma 4 kunt u contact opnemen met de programmasecretaris mevrouw C.P.M. Gozeling-van Tol, telefoon (070) 306 82 45.

Nieuwe publicaties

Geen reden tot ongerustheid

Alledaagse bedreigingen van gezondheid en milieu

Nederland heeft een prachtige milieuwetgeving. Maar worden de strenge regels ook werkelijk nageleefd? Welke bedreigingen zijn er nog voor de gezondheid?

Drie jaar lang doken de research-journalisten Natasha Gerson en Wilja Jurg van de ene zaak in de andere. Telkens weer bleek hoezeer overheden geneigd zijn burgers met zorgen over hun gezondheid in slaap te sussen: "Geen reden tot ongerustheid" kijkt de slogan van het Nederlandse milieu- en gezondheidsbeleid geworden. Het is aan de burgers om te bewijzen dat hun kwalen geen andere oorzaken kunnen hebben. Ondertussen worden ze bedolven omder een stortvloed van geruststellende rapportages.

Een deel van de verhalen werd eerder gepubliceerd in de vorm van artikelen in het weekblad Vrij Nederland.

GEEN REDEN TOT ONGERUSTHEID

Alledaagse bedreigingen van gezondheid en milieu

Natasha Gerson en Wilja Jurg

Amsterdam 2000

Geven en claimen

Burgerschap en informele zorg in Europees perspectief

Geven en claimen geeft een beeld van de heersende opvattingen over mantelzorg of informele zorg. Is de mantelzorg een Assepoester die als huissloof wordt uitgebuit? Of is het juist een Sneeuwitje die met veel plezier voor de dankbare dwergen zorgt? De werkelijkheid is natuurlijk veel genuanceerder. Geven en claimen schetst een beeld van de Nederlandse verzorgingsstaat en vergelijkt deze met andere Europese landen. De lezer krijgt hierdoor inzicht in de keuzes die ons land maakt op het terrein van zorgverantwoordelijkheden, de rol van de familie en de rol van de overheid. Geven en claimen is een must voor beleidsmakers, politici en wetenschappers!

Monique Kremer, 104 blz. ISBN 90-5050-796-4 E 52246, fl. 26,90.

Uitgave: NIZW e-mail bestel@nizw.nl

De ondersteuning van mantelzorgers in hun organisaties in zeven West-Europese landen

In dit boek een uitgebreide inventarisatie van het landelijk beleid voor ondersteuning van mantelzorgers, regionale initiatieven en praktische vormen van ondersteuning. Van het Deense model waarin het thema mantelzorg geen issue is, tenzij de mantelzorg dat zelf aankaart, tot het Duitse systeem van Pflegeversicherung op grond waarvan mantelzorgers wettelijk aanspraak kunnen maken op betaling. Deze publicatie geeft de lezer een breed beeld van uiteenlopende vormen van mantelzorg in Europa.

Frits Tjadens en Marja Pijl (redactie), 456 blz., ISBN 90-5050-686-0,

E 32601, fl. 124,50 Uitgave: NIZW e-mail bestel@nizw.nl

COLOFON

De Nieuwsteleer NOCEZ is een uitgave van het Netwerk Opbouwwerk en Gemeenschap.

• Redactie:

Ferry Loos (Stichting OMO, Breda/overl.),
Peter Mulder (MCO Noord-Holland),
Marth Pater (Landelijk Centrum
Opbouwwerk),
Paula Robers (Stichting Drijft, Rotterdam),
Kees Stuurup (Landelijk Centrum
Opbouwwerk).

• Eindredactie:

Frédérique de Vries, A3O

• Redactieadres:

Secretariaat NOCEZ
Postbus 1004, 3001 BA de Zwalpe
tel 070-420112 / fax 070-420114
e-mail: nagea@nizw.demon.nl